

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA EKONOMICKÁ

Bakalářská práce

**Remittance jako nástroj ekonomického a
společenského rozvoje u států globálního Jihu**

**Remittances as an instrument of economic and
social development in the states of the Global South**

Marek Brož

Plzeň 2023

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma

„Remittance jako nástroj ekonomického a společenského rozvoje u států globálního Jihu“

vypracoval/a samostatně pod odborným dohledem vedoucí/vedoucího bakalářské práce za použití pramenů uvedených v příložené bibliografii.

Plzeň dne 22. 4. 2023

v. r. *Marek Brož*

Zásady pro vypracování práce

1. Stanovte cíle práce a metody jejich zpracování.
2. Vymezte si zájmové území na základě rešerše literatury.
3. Získejte data a vytvořte si databázi remitencí proudících do států zájmového území.
4. Podrobněji popište 5 států dle vybraných kritérií, vývoj remitencí v těchto zemích, podíl na GDP, doložte tabulkovými či grafickými výstupy.
5. Proveďte shrnutí výsledků vaší práce a diskutujte nad nimi.

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkovat mému vedoucímu práce RNDr. Jiřímu Preisovi PhD. za jeho cenné rady, připomínky a ochotný přístup čímž značně přispěl k vypracování mé bakalářské práce. Díky patří i mé rodině a přátelům za jejich trpělivost a podporu.

Obsah

Úvod	6
1 Cíle práce	8
2 Metodika práce	9
2.1 Datová základna	9
2.2 Omezení dat o remitencích.....	11
Analýza literatury	14
4 Vymezení zájmového území.....	17
5 Remitence	20
5.1 Dělení a typy remitencí	26
5.2 Převod remitencí	28
5.2.1 Formální transfery remitencí	29
5.2.2 Neformální transfery remitencí.....	32
6 Ekonomické a společenské dopady remitencí ve státech globálního Jihu.....	35
6.1 Ekonomické dopady.....	35
6.1.1 Mikroekonomické dopady	35
6.1.2 Makroekonomické dopady	39
6.2 Společenské dopady	43
Pět států s nejvyšším podílem remitencí na GDP za rok 2021.....	47
7.1 Libanon	47
7.2 Tonga	51
7.3 Tádžikistán.....	54
7.4 Kyrgyzstán	57
7.5 Samoa.....	60
7.6 Zhodnocení	62

Závěr	64
Seznam použitých zdrojů	67
Seznam tabulek	73
Seznam obrázků	74
Seznam použitých zkratek	75
Abstrakt	
Abstract	

Úvod

Remittance nejsou v globální ekonomice žádnou novinkou, jelikož jsou součástí migrace, kterou lidstvo provozuje již po staletí. Jedná se totiž o hlavně finanční, ale i jiné prostředky zasílané migranty ze země zaměstnání zpět do země původu. Jejich význam a celkový objem ovšem roste až od přelomu tohoto století a v posledních letech se neustále zvyšuje, proto je tomuto tématu v poslední době věnována stále větší pozornost. Jejich neustálý růst má co do činění s neustále rostoucí lidskou migrací. V uplynulém roce bylo ve světě celkem přes 282 milionů mezinárodních migrantů, přibližně 4 procenta světové populace tedy žilo mimo místo svého narození (KNOMAD, 2022a). Objem remitencí ve světě byl v minulém roce zhruba 6krát vyšší, než tomu bylo v roce 2000. Celková hodnota za uplynulý rok činila 773 miliard amerických dolarů, z této částky 605 miliard amerických dolarů putovalo do rozvojových zemí, pro které jsou důležitý a stabilní zdroj příjmů (KNOMAD, 2022b). Výše zmíněné hodnoty ovšem reprezentují pouze finance, které byly poslány oficiální formou převodu. Způsoby zasílání remitencí totiž lze rozdělit na oficiální a tzv. neoficiální toky. Existuje široká škála kanálů, které považovat za neoficiální formy zasílání peněz migrantů, které není možné statisticky sledovat. Skutečný objem mezinárodních remitencí by tak při zohlednění neformálních způsobů byl bezpochyby mnohem větší, než je uvedeno výše (Broža a kol., 2019).

Remittance jsou po přímých zahraničních investicích (FDI) nejdůležitějším externím zdrojem financí pro rozvojové státy (Skeldon, 2005). Výhodou remitenčních toků oproti FDI je, že bývají stabilnější než kapitálové toky a také bývají proticyklické. Jejich příjem se zvyšuje během hospodářského poklesu nebo po přírodní katastrofě v domovských zemích migrantů, zatímco toky soukromého kapitálu mají tendenci klesat. V zemích postižených politickým konfliktem či nějakou katastrofou často poskytují chudým jakési ekonomické záchranné lano. Světová banka odhaduje, že na Haiti představovaly v roce 2011, tedy rok po zemětřesení asi 12 procent GDP. V Somálsku tvořily v roce 2006, kdy zde začala Občanská válka dokonce více než 70 procent GDP (Ratha, 2019).

Mezi největší příjemce remitencí patří po několik let Čína s Indií, což jsou státy, které ve světě disponují největší diasporou (KNOMAD, 2022a). Z hlediska podílu na GDP však mezi největší příjemce patří malé státy jako např. Libanon, Tonga nebo Tádžikistán. Hlavními poskytovateli jsou ekonomiky zemí s vysokými příjmy. Největším poskytovatelem jsou tradičně Spojené státy americké (KNOMAD, 2022b).

Je bezesporu jasné, že remitence mají pro chudé a rozvojové státy mnoho pozitivních dopadů. Přispívají ke zvyšování investic do zdravotnictví či školství. Nejvíce podstatné však je, že remitence dopomáhají ke zmírňování chudoby, jelikož jsou důležitým a dost možná často jediným zdrojem příjmů obyvatel v nejméně rozvinutých zemích světa. Rodiny díky tomu mohou investovat do kvalitnějšího vzdělání pro nadcházející generaci nebo si koupit kvalitnější zemědělské stroje a zařízení pro efektivnější metody a díky tomu generovat vyšší zisky z výnosů. Na druhou stranu remitence mohou vést k utlumení rozvoje, a to např. v důsledku brain drain, tedy odlivu mozků. Tato fráze označuje jednosměrnou migraci vysoce vzdělaných a kvalifikovaných lidí. Dalším negativním vlivem může být potenciální hrozba závislosti na remitencích, což pro budoucí rozvoj států může být také neefektivní.

1 Cíle práce

Hlavním cílem mé bakalářské práce je, jak už vyplývá z názvu práce je posoudit dopady remitencí na ekonomický a společenský rozvoj států globálního Jihu. Pro tyto státy je příliv remitencí společně s přímými zahraničními investicemi nejdůležitějším zdrojem kapitálu. Většina rodin v těchto rozvojových zemích je skoro závislá na penězích, které jim posílají jejich rodinní příslušníci z ciziny, aby uspokojili své základní a dodatečné potřeby. Bude provedena korelační analýza v rámci, které bude jednou proměnou objem remitencí a druhou veličinou bude index lidského rozvoje (HDI). Analýza bude provedena pro rok 2011 a následně pro rok 2021. Bude se zkoumat, zda v tomto desetiletém období došlo k nějaké změně či jestli je mezi těmito dvěma veličinami vůbec závislost.

Pro splnění hlavního cíle práce je důležité si na základě rešerše literatury s tím spojené si definovat zájmové území. Jedná se tedy o státy, ve kterých budu dané dopady analyzovat. V práci budu vycházet ze států, jež jsou součástí G-77, k nimž je navíc přiřazen Kyrgyzstán. Zjednodušeně se dá povědět, že se jedná o rozvojové státy s nízkými a nižšími středními příjmy. Jedná se tedy o africké a asijské státy, státy nacházející se v Jižní Americe a v Oceánii.

Dílčím cílem bude vybrat 5 států, ve kterých se v roce 2021 remittance nejvíce podílely na tvorbě GDP. Tyto státy budou v práci podrobněji zhodnoceny. Bude zde popsán vývoj remitencí, a jejich podíl na GDP. Komparace objemů remitencí s přímými zahraničními investicemi proudících do těchto států. To vše bude doloženo tabulkovými či grafickými výstupy. Časové období pro sledování vývoje remitencí na GDP i komparaci remitencí s FDI bude 2017-2021. Budou zde analyzovány ekonomické a společenské efekty na úrovni vybraných států a posouzeny pozitivní, potažmo i negativní dopady, pokud jsou s tím spojené, které toky remitencí obnášejí.

2 Metodika práce

Celá práce se bude dohromady skládat z více propojených a souvisejících částí. Hlavním cílem práce je posoudit dopady remitencí na ekonomický a společenský rozvoj států globálního Jihu. Pro což je potřeba si státy globálního Jihu vymezit, aby nedošlo k nejasnostem ohledně posuzovaného území. Tomuto tématu se proto bude věnovat samostatná kapitola.

Nejprve bude v rámci teoretického základu diskutováno nad pojmem remitence, který je pro celou práci klíčový. Co to remitence vlastně jsou a jak tento pojem definuje odborná literatura. Kromě definice představím jejich typologii a klasifikace, jak fungují formy převodu těchto financí. V souvislosti s metodami převodů těchto financí je zapotřebí zmínit i neoficiální remitence.

Stěžejním úkolem bude získat data o remitencích a jejich celkový objem ve světě. Díky tomu si následně budu moci vytvořit databázi s těmito finančními příjmy, kde si vyčlením pouze remitence proudící do mého zájmového území a s nimi budu nadále pracovat. Obecně je velmi složité získat spolehlivá a porovnatelná data o remitencích, proto se tématu dat o remitencích věnuji podrobněji níže.

Po vytvoření databáze remitencí proudících do mého zájmového území si dle vybraných kritérií vyberu 5 států. Bude se jednat o státy s nejvyšším podílem remitencí na GDP v roce 2021. Vybrané státy budou následně v práci podrobněji zkoumány a analyzovány, jak již bylo zmíněno v kapitole Cíle práce.

Závěrem celé práce bude shrnutí výsledků, kterých bylo při vypracování práce dosaženo.

2.1 Datová základna

Důležitou součástí této bakalářské práce je analýza primárních dat o tocích remitencí. Práce obsahuje tabulky či grafické výstupy, které jevy vhodně zobrazují. Je zde i upozorněno na nedostatečnost a omezení primárních dat o objemu a tocích remitencí.

Ve své práci vycházím z dat dostupných na stránkách KNOMAD, jde o iniciativu Světové banky, dále jen WB. Ta poskytuje roční odhady toků remitencí od roku 1990 a to globálně a bilaterálně na základě národní statistiky platební bilance sestavené centrálními bankami a sestavené Mezinárodním měnovým fondem, dále jen IMF (The Global Migration Group [GMG], 2017). IMF jako hlavní poskytovatel statistiky mezinárodních remitencí definuje

remittance ve své příručce International Transaction in Remittances Guide for Compilers and Users (2009) jako součet dvou hlavních složek platební bilance. Jedná se o „compensation of employees“ (kompenzace zaměstnanců) a „personal transfers“ (osobní převody).

Kompenzace zaměstnanců se týkají příjmů přeshraničních, sezónních a jiných krátkodobých pracovníků, kteří jsou zaměstnaní v ekonomice, v níž nejsou rezidenty. Pokud migrant pobývá v hostitelské zemi jeden a více roků, je obecně vnímán jako rezident. Veškeré příjmy imigranta, který žije v hostitelské zemi kratší dobu, než jeden rok by měly být klasifikovány jako zaměstnanecké kompenzace. Osobní převody se skládají ze všech běžných převodů v hotovosti zaslaných či obdržených domácnostmi obývanými rezidenty do – nebo z – domácností obývanými nerezidenty. V podstatě zahrnují všechny běžné převody mezi rezidenty a nerezidenty (IMF, 2009a). Zároveň osobní remittance reprezentují širší definici „workers’ remittances“ (pracovní remittance), které kdysi bývali využívány jako hlavní kategorie označující remittance (World Bank, 2019).

Odhad bilaterálních remitencí je zdánlivě problematičtější, než odhad součtu objemu remitencí přijatých jednou zemí. Základem pro odhady bilaterálních remitencí jsou vážené údaje o počtu migrantů, vážený příjem migrantů na základě příjmu na obyvatele v cílové zemi a vážený příjem v zemi původu migranta. (Ratha & Shaw, 2007).

WB také čtvrtletně vypracovává odhady transakčních nákladů remitencí. Jedná se o průměrné transakční náklady na zasílání remitencí do konkrétní země a vypočítají se jako prostý průměr celkových transakčních nákladů v procentech za zaslání 200 USD (amerických dolarů), účtovaných každým jednotlivým poskytovatel služeb úhrad uvedeným v databázi Remittance Price Worldwide (RPW) do konkrétní země. Výzkumní pracovníci WB tyto odhady odvozují buď tím, že sami provádějí skutečné transakce, aby získali ceny, nebo dotazováním se na náklady na převod do řady bank a provozovatelů peněžních převodů (Alvaréz a kol., 2015).

Finanční nástroj pro převody peněz (FFR) Mezinárodního fondu pro zemědělský rozvoj (IFAD) zveřejňuje od roku 2007 údaje a statistiky o převodech peněz prostřednictvím své série Sending Money Home založených mimo jiné na informacích od centrálních bank, IMF, a databázi RPW. Zprávy se zabývají hlavními otázkami ovlivňující remittance z globálního i regionálního hlediska a poskytují srovnávací ukazatele pro měření

významu remitencí mezi regiony a subregiony. Nejnovější zpráva (2017) obsahuje údaje a analýzu remitencí a migračních trendů pro rozvojové země za poslední desetiletí, jakož i potenciální příspěvky remitencí k cílům udržitelného rozvoje.

V roce 2018 spustila IFAD FFR RemitSCOPE, jedná se o online nástroj poskytující regionální, subregionální a národní data a analýzy trhu s převody peněz. Jejím cílem je řešit rychle se měnící tržní realitu v odvětví remitencí s cílem pomoci spojit cíle klientů využívající remitenční koridory a strategie poskytovatelů těchto služeb v soukromém sektoru. V současnosti poskytuje RemitSCOPE tržní profily pro 50 států v regionu Asie a Tichomoří, ale postupně je v plánu zahrnutí i dalších regionů světa (IFAD, 2018).

Stěžejním datovým zdrojem pro mou práci, jak již zmiňuji na začátku této kapitoly, budou data dostupná na stránkách KNOMAD, který disponuje nejrozsáhlejší databází. Jsou zde data pro všechny země, které si autor vyčlenil jako státy globálního Jihu, celkově zde nalezneme data pro 214 zemí včetně některých závislých území (např. Hongkong, Americká Samoa či Macao), ale nejsou zde všechny a některé, které jsou v databázi uvedené příjmy remitencí neuvádějí. Mimo absolutní objem remitencí proudících do jednotlivých států za určité roky, zde jsou i údaje o tom jak se remitencí podílejí na tvorbě GDP daných států. Dále pro porovnání transakčních nákladů na převod remitencí pomocí různých kanálů využiji databázi Remittance Price Worldwide.

2.2 Omezení dat o remitencích

Je uznáváno, že oficiálně převedené remitence zveřejňované ve zprávách o platební bilanci přijímacích států podhodnocují skutečnou úroveň remitencí. Odhady WB sice poskytují rozsáhlý datový soubor, tyto odhady však nejsou ani zdaleka přesné a to kvůli důvodům nastíněným níže.

Gammeltoft (2002) uvádí dva hlavní typy chyb v datových souborech. Prvním z nich je důvod nepřesné evidence jednotlivých typů remitencí a druhým je používání neformálních či neoficiálních kanálů pro zasílání těchto plateb. Existuje celé množství typů převodů mezi migranty a zeměmi jejich původ, které nejsou nikde evidovány. Při evidování remitencí se také v různých zemích používají jiné metody, což má za následek horší mezinárodní porovnání dat. Nedostatečnost v datech se liší stát od státu. V některých zemích jsou remitence zaznamenávány jako zaměstnanecké kompenzace, v jiných se naopak nerozlišuje mezi remitencemi pracovníků a ostatními převody.

Alvarez a kol. (2015) vidí také chyby v tom, jak jsou dané kategorie platební bilance definovány. Kompenzace zaměstnanců, tak jak je definuje IMF, mohou potencionálně nadhodnocovat remitence migrantů, pokud má země velké zastoupení různých velvyslanectví anebo je zde hodně továren nadnárodních korporací zaměstnávající velký počet zaměstnanců. Tito pracovníci se počítají jako nerezidenti a všechny jejich platy se zaznamenávají jako převod peněz. Není tedy jasné, jak jsou data pro tyto země přesné, protože se započítávají i právě platy zaměstnanců velvyslanectví a nadnárodních společností.

U druhé kategorie platební bilance, jíž jsou osobní převody, mohou být komplikace takové, že příjemcem nebo odesílatelem remitencí, může být nejen migrant, ale i např. občan s vazbami na jinou zemi. Remitence tak mohou být spojeny s větším obnosem peněz zasílanými soukromými investory, což pravděpodobně vede k nadhodnocování převodů (Alvarez a kol., 2015).

Nejhorším nebo lépe řečeno nejtěžším aspektem dat o remitencích jsou neformální kanály těchto financí, které se jednoduše nedají statisticky sledovat. Především chudí lidé ze zemí, nacházejících se v blízkosti cílových regionů mezinárodní migrace, mají tendenci využívat neformální kanály pro zasílání prostředků. Proto pro úplné a kompletní vyhodnocení dopadu remitencí na chudobu v rozvojových regionech je nutné zajistit přesnější data, která budou obsahovat právě i dostupné informace o neformálních remitencích (Novosák a Stojanov, 2008). Stejní autoři uvádí, že remitence zasílané neformálními toky mohou zvýšit celkový globální tok remitencí o 50 procent, jiné odhady navyšují toto množství v rozmezí mezi 35 až 75 procenty.

Problémem je, že i některé rozvojové země jako Kuba a Eritrea nenahlašují ani příliv remitencí příchozích formálními cestami do jejich ekonomik, a to i přesto, že je známo, že emigrace z těchto rozvojových států probíhá. Mezitím i země s vysokými příjmy jako Bahrajn, Katar, Singapur či Spojené arabské emiráty nehlásí IMF informace o odlivu remitencí, třebaže se jedná o významné cílové země mezinárodních migrantů (GMG, 2017).

Clemens a McKenzie (2014) poznamenávají, že zaznamenaný celosvětový růst remitencí v posledních letech mohl být zapříčiněn spíše tím, jak jsou remitence měřeny, než ze skutečného zvýšení těchto finančních toků. Podle nich skoro 80 procent nárůstu zaznamenaných od roku 1990 do roku 2010 lze vysvětlit změnami v měření a pouze

pětina může reflektovat změny způsobené vyšším počtem mezinárodních migrantů a příjmy, které vydělají v cílových destinacích.

Za účelem lepších nebo spíše řečeno přesnějších dat. Iniciativa WB jménem KNOMAD zahájila v dubnu 2022 Mezinárodní pracovní skupinu ve spolupráci se zeměmi, kde remitence představují finanční záchranné lano právě pro zkvalitnění údajů o tocích remitencí. Podle KNOMAD lepší údaje o remitencích přímo podpoří ukazatele cíle udržitelného rozvoje týkající se snížení nákladů na převody a zvýšení objemu remitencí jakož i podpoří samotné zlepšení údajů (KNOMAD, 2022c).

Je tedy nutné brát potaz, že data používaná v této práci nejsou stoprocentně přesná, díky nelegálním tokům, nelegálním migrantům či nejasnostem v definicích kategorií platební bilance, ale i tak je s nimi možné pracovat s vysokou mírou spolehlivosti. Jsou výsledkem dlouholeté námahy organizací za účelem vytvoření co nepřesnější databáze.

Obr. 1: Ukázka dat dostupných na stránkách KNOMAD

Migrant remittance inflows (US\$ million)	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Chile	59	65	67	70	69	71	76
China	63 938	61 000	63 876	67 414	68 398	59 507	53 000
Colombia	5 002	5 192	5 819	6 675	7 115	6 925	8 608
Comoros	132	117	132	173	169	227	243
Congo, Dem. Rep.	1 167	593	1 076	1 823	2 076	1 109	1 331
Congo, Rep.	30	8	0	0	26	13	
Costa Rica	552	545	560	534	553	525	594
Cote d'Ivoire	336	342	308	332	328	329	348
Croatia	2 677	3 223	3 663	4 014	4 280	4 203	5 045
Cuba							
Curacao	142	148	160	155	176	131	
Cyprus	298	392	464	521	535	534	666
Czech Republic	2 675	3 126	3 585	3 936	3 860	4 186	4 387

Zdroj: KNOMAD (2022b)

Obrázek 1 ukazuje pouze nástin celé databáze. Jak je již zmiňováno v databázi se nachází celkem 214 zemí s tím, že všechny země přílivy remitencí uvádějí. Remitence jsou zde zaznamenány od roku 1990 až do současnosti.

Analýza literatury

Základním postupem pro vypracování bakalářské práce bude provedení analýzy odborné literatury, vztahující se k dané problematice. Stěžejním tématem práce jsou remitence a jejich dopady pro státy globálního Jihu. Budu vycházet tedy z publikací a vědeckých článků, které se věnují převážně remitencím, ale také globálnímu Jihu. Rostoucí vliv a objem remitencí v tomto století samozřejmě nezůstal bez odezvy a vzniklo relativně mnoho publikací, studií a odborných článků, které se snaží zkoumat a hodnotit převážně ekonomické dopady, ale i rozvojové či sociální dopady těchto financí v různých koutech světa. Několik prací a studií vzniklo i v českém prostředí ale i přesto je téma remitencí u nás docela nedocenené a neklade se na něj takový důraz. Z tohoto důvodu je tedy většina zdrojů cizojazyčných.

Páteřní knihou, ze které budu vycházet zabývající se státy globálního Jihu je publikace Mimo Sever a Jih - Rozumět globálním nerovnostem a rozmanitosti (2015), jež vydal Ústav mezinárodních vztahů v Praze. Autoři se zde věnují základům, které vůbec vedli k vymezení termínu globální Jih. Popisují nerovnosti a rozmanitosti mezi globálním Jihem a globálním Severem, který je jakýmsi protipólem globálního Jihu. Autoři vychází z toho, že toto rozdělení je dědictvím kolonialismu a pro pochopení nerovností vychází převážně z postkoloniálních teorií a z nich odvozených post rozvojových teorií. Obohacující informace k dané problematice poskytuje i M. Clarke (2018), která se ve svém článku zabývá, proč vůbec daný termín používáme a co znamená. Obdobně danou problematiku uchopili i autoři R. Connel a N. Dados (2012).

Co se remitencí týče, tak tomuto tématu se nejvíce věnuje World Bank, která na svých internetových stránkách prezentuje články, publikace, statistiky, výzkumy a další zdroje s danou problematikou. Mnoho materiálů k tématu remitencí lze také nalézt na webových stránkách IMF. Zde vychází např. IMF Working Papers, což jsou publikace popisující výzkum autora na dané téma a mnoho autorů se zabývá právě remitencemi. Cílem těchto publikací je vzbudit připomínky a podnítit debatu. Mimo jiné roku 2009 pod záštitou IMF vyšlo 6. vydání publikace Balance of Payments and International Investment Position Manual (BPM6). Tento manuál zohledňuje vývoj v globalizaci a komplexní struktury mezinárodních společností a problémy spojené s mobilitou pracovní síly, jako jsou právě remitence.

Pod záštitou WB vyšla publikace *Remittances: Development Impacts and Future Prospects* (Adams Jr. a kol., 2005). Už v úvodu jedni z autorů knihy tvrdí, že jejich cílem je zaměřit se na omezení, jež se objevují při zasilání peněz rodinným příslušníkům migrantů, a na zlepšení dopadů těchto financí na celkový rozvoj příjmové země či regionu. Samotná WB vydala rozsáhlou publikaci *Global Economic Prospects Economic Implications of Remittances and Migration* (2006). Tato kniha je rozdělena do šesti hlavních kapitol. Ve svém jádru se zabývá obdobnými tématy jako kniha *Remittances: Development Impacts and Future Prospects* (Adams Jr. a kol., 2005). Jsou zde sledovány trendy, determinanty a makroekonomické efekty remitencí. Dopady a hodnocení těchto financí na úrovni domácnosti. Především se jedná o redukcí chudoby a zlepšení blahobytu. Pro možnost hodnotit dopady byly provedeny průzkumy domácností. Průzkumy jsou zde k dispozici pro mnoho zemí a období. Jedna z kapitol se zaměřuje a snížení nákladů na převody a posílení finanční infrastruktury, která podporuje remitence. Snížení nákladů na osobní remitence je důležité téma v politické oblasti, mohlo by to vést k redukcí remitencí zasílaných již zmiňovanými neoficiálními toky a zvýšit jejich toky prostřednictvím formálních kanálů, třeba bank.

Autoři R. H. Adams a J. Page (2005) provedli empirickou analýzu, ve které se snažili zodpovědět dvě klíčové otázky. Jaký dopad má mezinárodní migrace na chudobu v rozvojových zemích? Jak ovlivňují mezinárodní remitence, zasílané do zemí původu migrantů, úroveň a hloubku chudoby v rozvojové části světa? Vliv mezinárodní migrace a remitencí hodnotili v případě 71 rozvojových zemí a došli k závěru, že mezinárodní migrace a zasilání remitencí má silný a statisticky významný dopad na redukcí míry chudoby v rozvojových zemích a že dopad na rozvoj v chudých zemích je vesměs pozitivní. Také zmiňují, že oficiální mezinárodní remitence představují druhý největší externí zdroj financování rozvojových zemí, přičemž jejich obnos je dvakrát větší než příliv oficiální zahraniční pomoci (ODA) pro tyto země.

Analýzami toků remitencí do rozvojových zemí na základě dostupných údajů z oficiálních statistik se věnuje Gammeltoft (2002). Porovnává remitence s jinými typy finančních toků podpory, jako jsou FDI a další oficiální a soukromé toky. Dále se ve svém příspěvku zabývá samotným složením toků pro různé země, celkem zde zkoumá finanční toky proudících do dvanácti zemí světa.

Kromě publikací, které se věnují remitencím obecně či popisují, zkoumají a porovnávají statistická data pro určité státy je mnoho publikací, které se věnují remitencím putujícím

do jednotlivých oblastí. Remitencím, ekonomickému růstu a chudobě v Asii a Pacifiku se věnuje Jongwanich (2007). O dopadech remitencí na ekonomický růst a rozvoj v Africe píše Fayissa a Nsiah (2010). Pouze na subsaharskou Afriku svoji analýzu zaměřil Gupta a kol. (2007).

V českém prostředí se tématu remitencí hojně věnuje profesor Robert Stojanov. Do publikace *Migrace, rozvoj a cíle udržitelného rozvoje* (2019), jež vydala IOM Mezinárodní organizace pro migraci Praha přispěl kapitolou na téma *Remittance a jejich rozvojový dopad*. Hlavním cílem této kapitoly je čtenáře stručně seznámit s definicí remitencí, důvody a způsoby jejich zasílání, objemy remitenčních toků na globální i regionální úrovni, problematikou neformálních remitencí a s dopady remitencí na rozvoj zemí původu a jejich limity. Kapitola má hlavně sloužit k představení základních informací. Použitou metodologií je kompilační analýza a syntéza sekundárních odborných zdrojů, především článků z časopisů, zpráv mezinárodních agentur a příslušných databází. Společně s Novosákem Stojanov vydal článek *Migrace místo pomoci? Remittance a cirkulace mozků jako nástroje rozvoje* (2008). Zde se věnují především vztahu mezi migrací a rozvojem chudých států rozvoj. Zaobírají se problematikou dopadů remitencí na země původů, problematikou spojenou s migrací kvalifikovaných osob tzv. *brain drain*. Sami vycházejí z toho, že nežijeme ve věku bezprecedentní mezinárodní migrace, a že mezinárodní migrace jako potencionální zdroj rozvoje nemusí způsobovat *brain drain*.

Z dlouhého výčtu jednotlivých publikací je zřejmé, že problematika remitencí není pouze okrajovým tématem, ale široce diskutovanou otázkou, která se týká značného počtu osob a subjektů. Zatím se většina autorů shoduje, že tyto kapitálové toky mají spíše pozitivní dopady na rozvoj, přičemž jejich hlavním přínosem je zmírňování chudoby a snižování nerovností v rozvojových zemích světa. Jsou považovány za efektivnější a stabilnější zdroj externího financování chudých zemí než oficiální rozvojová pomoc a jiné programy rozvoje. Jejich potenciál jako nového nástroje v boji proti chudobě je však mnohem větší, a proto tyto studie vůbec vznikají.

4 Vymezení zájmového území

Co to vůbec jsou státy tzv. globálního Jihu? O jaké státy se jedná? Pokud byste se zeptali lidí na ulici, mnoho z nich by pravděpodobně nevědělo. V každodenní řeči a masmédiích se globální Jih stal sotva zabydleným pojmem. V akademickém světě a v globální politice se však tento termín používá s oblibou a stále větší chutí. Podstatou, této kapitoly tedy bude přiblížit pojem globální Jih. Kde se vzal a o jaké státy se jedná.

Dnes se označení globální Jih potažmo globální Sever používá jako politicky korektnější synonymum pro označení „rozvinutý svět“ a „rozvojový svět.“ Pojem globální Jih nahradil během Studené války dříve používaný termín „Třetí svět“ jehož autorem byl před revoluční francouzský geograf Georges Balandier (Barša a kol., 2015). První použití globálního Jihu v současném politickém smyslu bylo v roce 1969 Carlem Oglesbym, který psal do katolického žurnálu *Commonweal* ve zvláštním vydání o vietnamské válce (Nicola, 2017).

Prvotně myšlenka kategorizace zemí podle jejich ekonomického a rozvojového stavu započala během Studené války s klasifikací Východ a Západ. Sovětský svaz a Čína reprezentovaly Východ a Spojené státy a jejich spojenci zastupovali Západ. Termín *třetí svět* se dostal do oběhu ve druhé polovině dvacátého století. Brzké definice třetího světa zdůrazňovaly jeho vyloučení z konfliktu mezi východem a západem během Studené války, stejně jako bývalé koloniální postavení a chudobu národů, které zahrnoval (Tomlinson, 2003). Podle Dadose a Connella (2012) znamená použití fráze „globální Jih“ posun od zaměření na ekonomický, společenský rozvoj či kulturní odlišnosti k důrazu a zaměření na geopolitické vztahy.

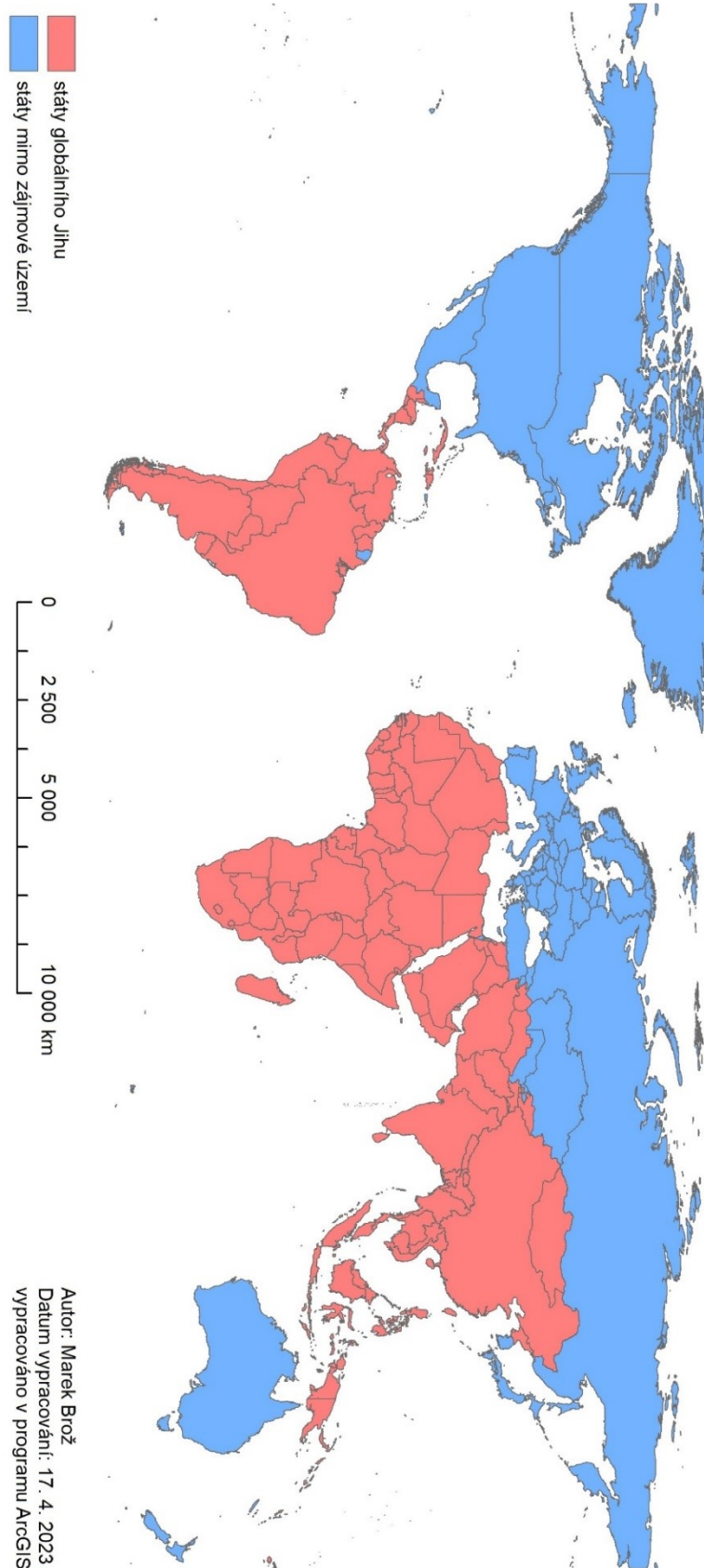
Nelze poskytnout žádnou rychlou a snadnou definici toho co to vlastně globální Jih představuje. Zároveň je velice náročné přebrat nějaký seznam zemí, které jsou součástí globálního Jihu. Pro některé vědce a mnoho nevládních neziskových organizací termín globální Jih obecně označuje země klasifikované WB jako země s nízkým nebo nižším středním příjmem, které se nacházejí v Africe, Asii, Oceánii, Latinské Americe a Karibiku (Clarke, 2018). Klasifikace jsou aktualizovány každý rok 1. července a jsou založeny na hrubém národním důchodu (GNI) na obyvatele v USD. Od 1. července platilo, že „země s nízkým příjmem“ mají GNI 1 045 a méně USD a „země s nižšími středními příjmy“ mají GNI mezi 1 046-4 095 USD (Hamadeh a kol., 2021).

Zeměpisné hranice globálního jihu zůstávají zdrojem debaty. Kritici a vědci jako Hollington, Tappe, Salverda a Schwarz (2015) se shodují, že tento pojem není „statickým konceptem“. Samozřejmě pojmy jako globální Jih a globální Sever pohotově vyvolávají představu o rozdělení mezi severní a jižní polokouli zeměkoule. Tyto termíny by ovšem neměli být brány příliš doslovně, ale měli by být chápány v širším kontextu globalizace.

V rámci států globálního Jihu vznikl i termín spolupráce jih-jih, který používají politici a akademici k popisu výměny zdrojů, technologií a znalostí mezi těmito státy (Müller a kol., 2019). Tato spolupráce přidala aspiracím na rozvojovou cestu pro tyto státy. Klíčovým prostředkem k dosažení těchto aspirací by měly být vztahy mezi těmito rozvojovými zeměmi, aby nebyly narušeny ideologickým konfliktem (Hollington a kol., 2015). Lídři jihoamerických a afrických zemí doufají, že tato spolupráce přinese nový světový řád a staví se proti stávající sociální, ekonomické a politické dominanci západu.

Mezi akademiky ani autory zabývající se pojmem globální Jih neexistuje žádný exaktní seznam zemí náležících do globálního Jihu. Záleží na metrikách, kdosi jak tyto státy pro účely své práce vymezí. Lze je vymezit podle WB na základě příjmových skupin. IMF celý svět rozděluje do dvou skupin: vyspělé ekonomiky a rozvojové ekonomiky. Státy globálního náleží do rozvojových ekonomik, s tím, že ty se ještě dělí: na rozvíjející se trhy, hraniční trhy a nejméně rozvinuté země (IMF, 2022). Hollington a kol. (2015) přicházejí s klasifikací na základě HDI, s tím, že státy s velmi vysokým a vysokým jsou rozvinuté státy a země se střední či nízkou hodnotou jsou státy rozvojové neboli státy globálního Jihu. Barša a kol. (2015) uvádějí možnost vymezení na základě států, jejichž vlády se samy považují za rozvojové země, ale chtějí se rozvíjet, ať už pomocí oficiální rozvojové pomoci nebo spolupráci s ostatními státy, které se považují za rozvojové. Dá se říci, že se jedná o spolupráci jih-jih, jež je zmiňovaná výše. Na základě toho jsou autorem vybrány jako státy globálního Jihu státy náležící do G-77 při Organizaci spojených národů (UN) a navíc je autorem zařazen Kyrgyzstán, z důvodu, že pro něj jsou remitence již dlouhodobě klíčové a patří mezi státy, jež jsou na remitencích nejvíce závislé. G-77 je koalice v současné době čítající 134 rozvojových zemí, jejímž hlavním cílem je prosazovat kolektivní ekonomické zájmy svých členů. Koalice byla založena 15. června 1964 a to 77 rozvojovými státy, proto ten název (G-77, n.d.). Kartografické představení států globálního Jihu zobrazuje obrázek 2.

Obr. 2: Státy globálního Jihu

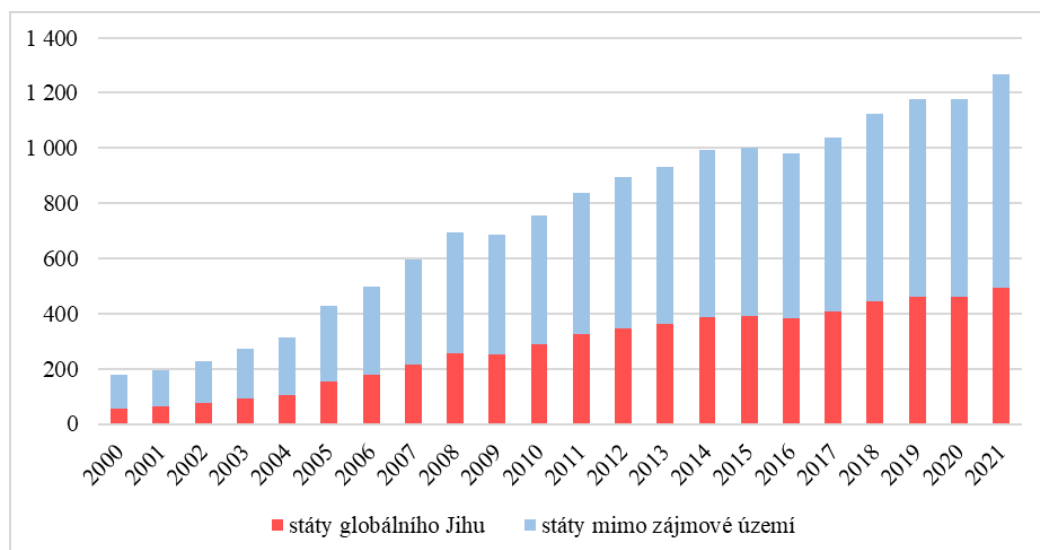
Zdroj: G-77 (n.d)

5 Remittance

Celá bakalářská práce se zabývá remitencemi, doposud, ale bylo definováno pouze to, jak remittance definuje IMF za účelem sběru dat. Z této definice však vychází většina publikací a používá se i v akademické sféře. Zjednodušeně lze říci, že remittance jsou finanční a jiné prostředky zasílané migranty ze země zaměstnání zpět do země původu. Co však motivuje lidi k tomu remitovat? Podle Fayissy a Nsiaha (2010) existují dva hlavní motivy, které vedou migranty k tomu zasílat své peníze. Prvním motivem je altruistický důvod. Jedná se o případ, že ekonomická situace v domovské zemi migranta je špatná a peníze se zasílají jako kompenzační převody mezi členy rodiny a jsou motivovány z hlediska zajištění blahobytu rodiny. Druhým motivem, který není tak častý jako altruistický je příležitost využít remitencí jako investic v době, kdy je ekonomická situace v domovské zemi lepší.

Již v úvodu práce bylo zmíněno, že objem remitencí ve světě se neustále zvyšuje. Jak se změnil objem remitencí ve světě od roku 2000 do roku 2021, můžeme vidět na níže přiloženém obrázku 3.

Obr. 3: Objem remitencí ve světě v období 2000-2021 (mld. USD)

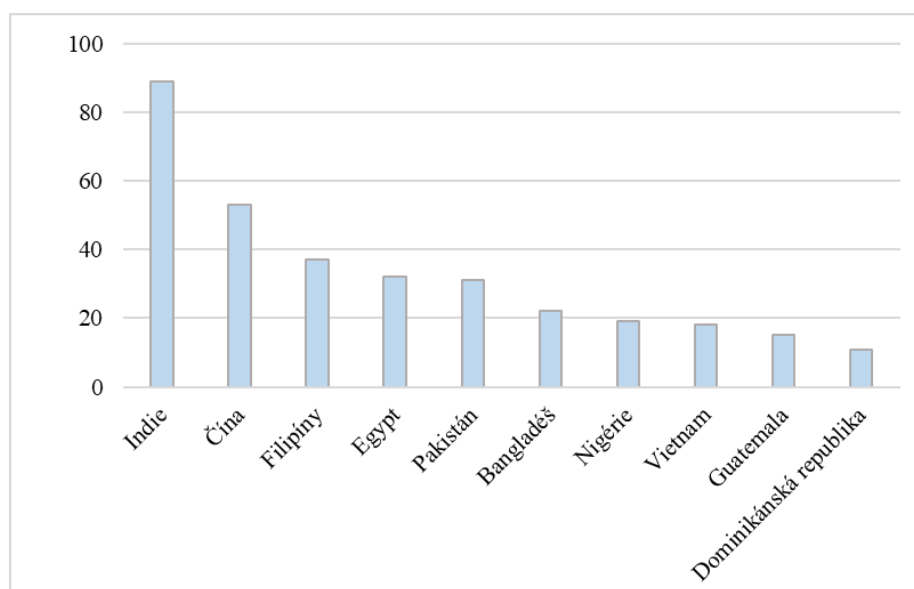
Zdroj: Vytvořeno autorem dle KNOMAD (2022b)

Na začátku 21. století byl celkový objem remitencí 123 miliard USD, z toho 55 mld. plynulo do států globálního Jihu. V posledním sledovaném roce, tedy roce 2021 to bylo již 773 miliard, což je zhruba 6krát více oproti roku 2000, jak je i zmíněno v úvodu práce. Příliv remitencí do států globálního Jihu v tomto roce činil 464 mld., což je zhruba 60 procent z celkového objemu. Za nárůstem může stát kombinace více faktorů.

K významným patří podstatné snížení nákladů za zaslání remitencí oficiální cestou (viz tabulka 1, kde jsou k vidění průměrné transakční náklady při zaslání 200 USD formálními cestami mezi vybranými koridory v letech 2017 a 2021). Díky tomu dochází k přesunu od neoficiálních remitencí, které nejsou zaneseny ve statistikách k oficiálním, jež jsou již ve statistikách zaneseny. V neposlední řadě tomu přispívá pouze zlepšený sběr dat o těchto financích a statistické metody.

Největší recipienti remitencí v absolutním měřítku jsou velké lidnaté země. Obrázek 4 ukazuje největší příjemce remitencí v roce 2021 z řad států náležících do globálního Jihu. Dominantní zemí je Indie následována Čínou. Zásadní ekonomické dopady ovšem mají remittance tam, kde je podíl významný relativně, tedy remittance na osobu či k poměru GDP, jedná se výlučně o státy malé velikosti. Relativní hodnoty jako podíl remitencí na GDP v roce 2021 a příchozí remittance na 100 000 obyvatel pro státy globálního Jihu ukazuje obrázek 7. resp. 8. Ze zemí, jež jsou největšími recipienty, je u většiny podíl remitencí na GDP pod 10ti procenty. Výjimkou je Guatemala (18 procent) a Dominikánská republika (11,3 procent). Země, kde se remittance v roce 2021 nejvíce podílely na GDP, jsou analyzovány v rámci vlastní kapitoly.

Obr. 4: Státy globálního Jihu s největším příjmem remitencí v roce 2021 (mld. USD)

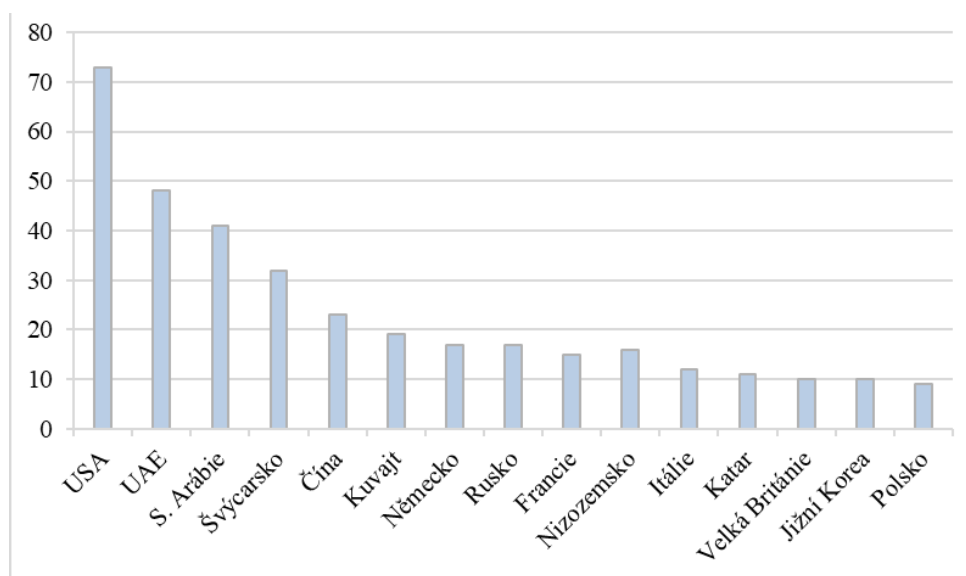

Zdroj: Vytvořeno autorem dle KNOMAD (2022b)

Mezi hlavní zdrojové země remitencí patří převážně rozvinuté a bohaté ekonomiky. Remittance ovšem neproudí jen z ekonomicky bohatých zemí do těch rozvojových, ale i rozvojové ekonomiky jsou zdrojem remitencí pro další rozvojové země. Dle dat KNOMAD (2022b) přibližně 15 procent registrovaných remitencí plyne z rozvojových

zemí. Ve skutečnosti remitencí z rozvojových zemí proudí mnohem více, ale neregistrovaným způsobem (Broža a kol., 2019).

Obr. 5: Největší odesílatelé remitencí v roce 2021 (mld. USD)

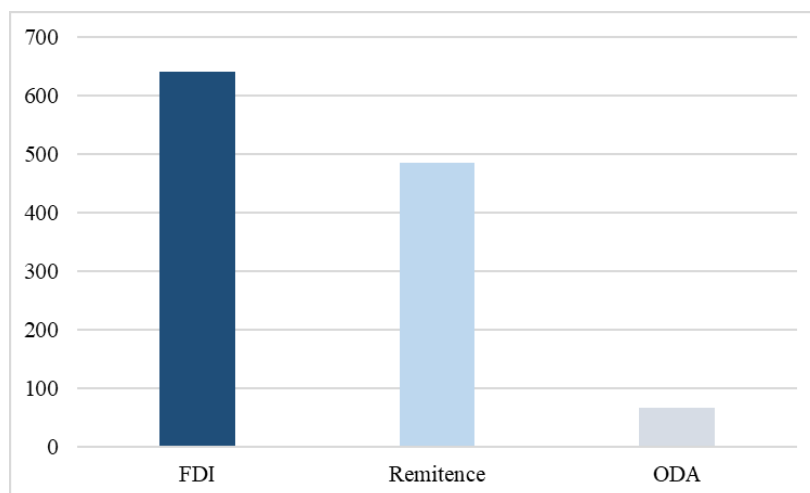
Zdroj: Vytvořeno autorem dle KNOMAD (2022b)

Největším odesílatelem v roce 2021 byly Spojené státy americké. Z obrázku 5, na němž je zaznamenáno 15 největších odesílatelů můžeme najít hned 6 zemí, jež náleží do G-77, jsou tedy součástí globálního Jihu. Jinak zde mimo již zmiňované USA nalezneme pouze evropské státy. Vzhledem k možnostem, které USA nabízí je cílovou destinací pro migranty ze všech koutů světa. Dá se, ale přepokládat vzhledem ke geografické blízkosti, že nejvíce remitencí směřuje do států Střední a Jižní Ameriky společně se státy Karibiku. Státy Perského zálivu jsou atraktivní pro migranty z jižní Asie, jihovýchodní Asie a severní Afriky. Z evropských států odcházejí remitence převážně do zemí subsaharské a severní Afriky, z Ruska odcházejí remitence výhradně do zemí střední Asie (RPW, 2015).

Obecně se má za to, že remitence jsou po FDI druhým nejdůležitějším zdrojem externího financování pro státy globálního Jihu. Adams Jr. a Page ve své studii (2005) zmiňují, že obnos remitencí je pro tyto státy dvakrát vyšší, než příliv ODA. Vzhledem k tomu, že studie je více, než 15 let stará pokusil se autor porovnat příliv remitencí, FDI a ODA pro rok 2021 (obrázek 6), zda i pro tento rok tato teze platí. Můžeme konstatovat, že FDI jsou skutečně hlavním zdrojem externího financování pro státy globálního Jihu a remitence jsou druhým nejdůležitějším zdrojem. Obnos remitencí je ovšem více, než jenom dvakrát

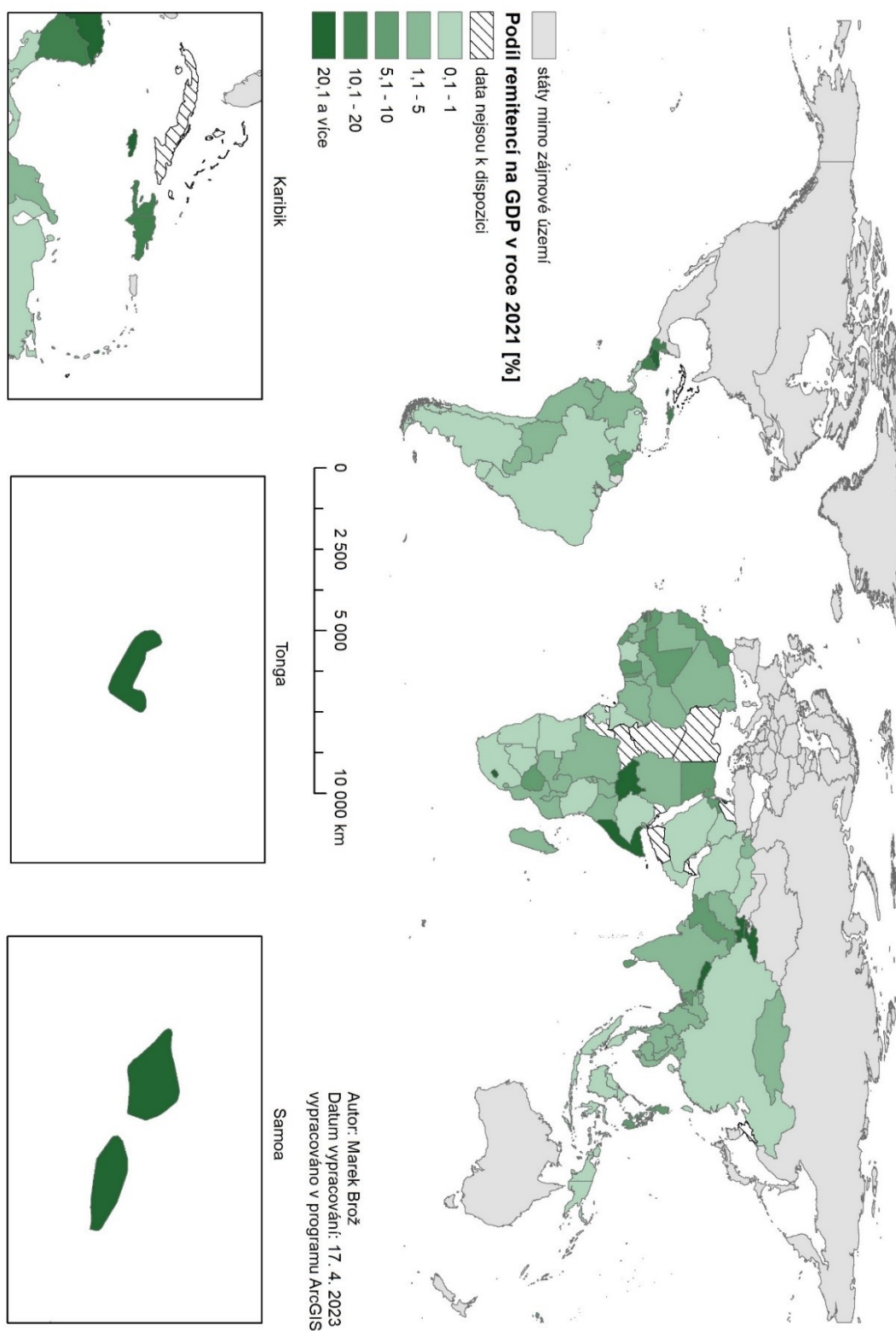
vyšší jako tomu bylo dle autorů v roce 2005. Zatímco objem remitencí je necelých 500 mld. USD, objem ODA nečiní ani 100 mld. USD

Obr. 6: Příliv FDI, remitencí a ODA do států globálního Jihu v roce 2021 (mld. USD)

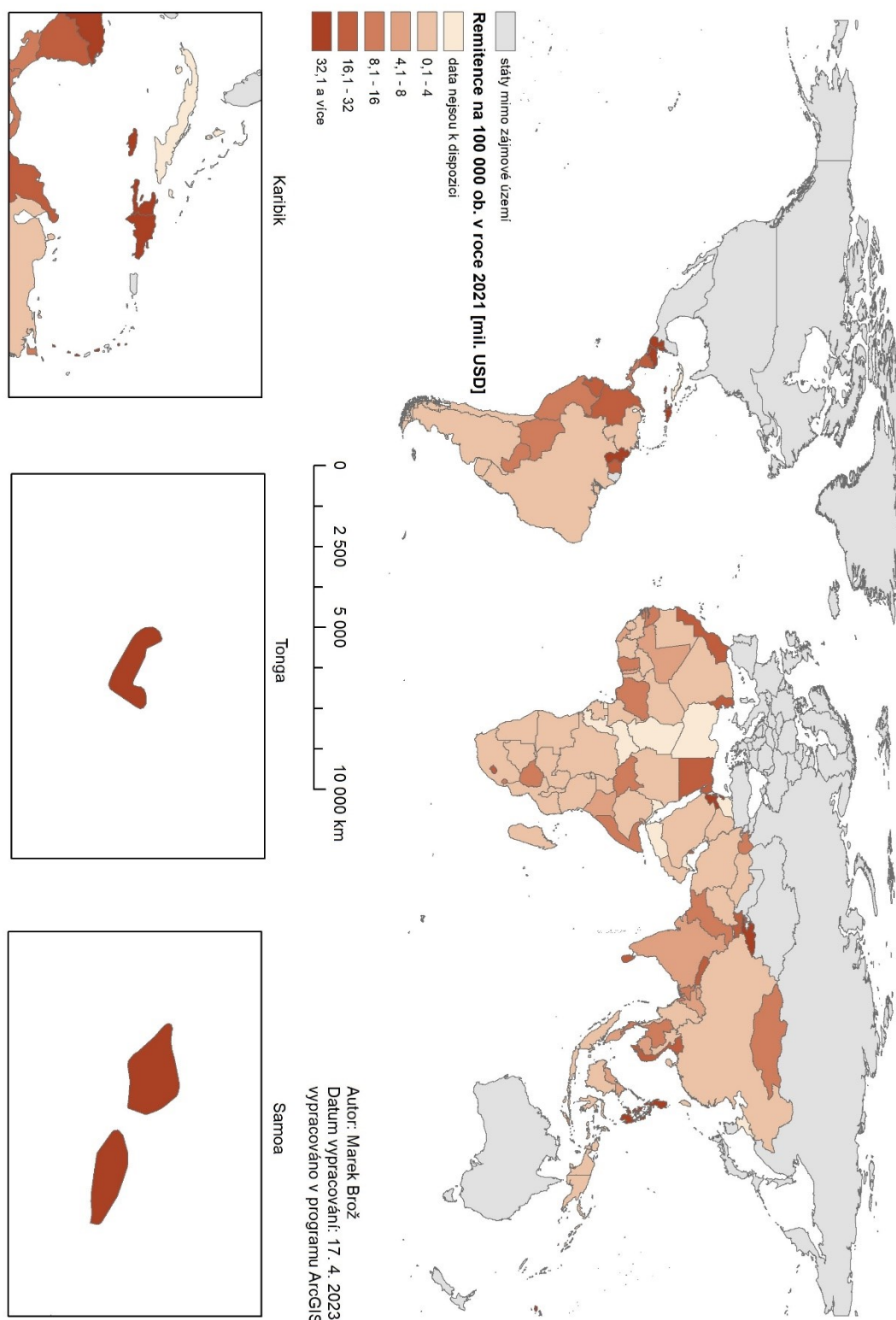
Zdroj: Vytvořeno autorem dle KNOMAD (2022b), OECD (2023), UNCTAD (2022)

Obr. 7: Podíl remitencí na GDP v roce 2021 ve státech globálního Jihu

Zdroj: KNOMAD (2022b)

Obr. 8: Remitence na 100 000 obyvatel směřující do států globálního Jihu v roce 2021

Zdroj: KNOMAD (2022b)

5.1 Dělení a typy remitencí

Remittance lze můžeme různými způsoby složitěji dělit. IMF rozeznává ke svým účelům dělení remitencí na tři skupiny (IMF, 2009a):

- 1) osobní převody (personal transfers) – všechny běžné převody v hotovosti i naturáliích mezi rezidenty a nerezidenty;
- 2) zaměstnanecké kompenzace (compensation of employees) - transakce pocházející od osob, které zůstávají v zahraničí méně než jeden rok, tudíž jsou ještě nerezidenty nebo o příjmy rezidentních pracovníků, jež zaměstnává nerezident;
- 3) kapitálové převody mezi domácnostmi (capital transfers between households) – transfery zboží a financí mezi domácnostmi obývanými rezidenty a domácnostmi obývanými nerezidenty.

Carling (2005) používá jiné dělení, a to dělení na základě typu příjemců a zasilatelů remitencí.

Tímto způsobem rozděluje remittance na celkem sedm skupin a to:

- 1) osobní vklady nebo investice (personal deposits or investments) – transfer peněz migrantů pro jejich vlastní potřebu a to buď uložením na bankovní účet v zemi původu či převodem úspor shromážděním v zahraničí (nejčastěji se tento typ remitencí využívá pro produktivní investice);
- 2) transfery v rámci rodiny (intra-family transfers) – tranfery peněz rodinným příslušníkům v zemi původu a to buď pravidelně (obvykle měsíčně) nebo při zvláštních událostech jako jsou např. svátky, katastrofy, atd. Tento typ je pravděpodobně nejdůležitějším typem remitencí v mnoha zemích a pro mnoho rodin je základem jejich příjmů. O tom jak s penězi bude zacházeno, rozhodují příjemci.
- 3) charitativní dary (charitable donations) – dary migrantů pro charitativní účely. Bývají prováděny buď to nezávisle, nebo pomocí společností, které se zabývají převodem peněz a část financí dají stranou na dobročinné účely;
- 4) kolektivní investice do rozvoje (collective investments in development) – transfery financí prováděné organizacemi migrantů. Tyto peníze jsou využívány jako investice do rozvoje místní komunity;
- 5) daně a odvody (taxes and levies) – povinné transfery vládní institucím a to buď jako dobrovolné transfery remitencí nebo formou vybrané daně od emigrantů;

6+7) důchody a sociální zabezpečení (pensions and social security transfers) – pravidelné transfery z penzijních fondů, od bývalých zaměstnavatelů nebo vlád v zemi, kde byl migrant zaměstnaný.

Důležitým aspektem remitencí a jejich významu pro státy globálního Jihu je jejich stabilita. Už jsem zmiňoval, že jsou procyklické. Mohou vzrůst, jestliže ekonomika země příjemce utrpí pokles aktivity, nebo když se sníží její výkonnost makroekonomickým šokem v důsledku finanční krize, přírodní katastrofy nebo v rámci politického konfliktu. Hlavním důvodem a hybatelem je fakt, že migranti chtějí posílat více finančních prostředků v těchto těžkých dobách, aby pomohli svým rodinám a přátelům. Neboť ty mohou být na remitencích jako zdroji příjmů značně závislé a jejich životní úroveň se může blížit životnímu minimu. Remitence tak také mohou vyrovnávat spotřebu a přispívat ke stabilitě ekonomik příjemců tím, že kompenzují devizové ztráty (The World Bank, 2006). V úvodu byly zmíněny státy jako Haiti a Somálsko, kde remitence představovaly jakési záchranné laso v době přírodní katastrofy nebo občanského konfliktu. Dalším příkladem, o kterém se zmiňují autoři Yang a Martínez (citovaný v Ghosh, 2006) jsou Filipíny v letech 1997 a 1998, tedy v době, kdy Asii zasáhla finanční krize. V této době vzrostly příjmy Filipínců z remitencí o 10 procent oproti předchozím letům. Exemplárním příkladem z poslední doby je pandemie COVID-19, která byla bezpochyby nejhlubší ekonomickou a zdravotnickou krizí za poslední desetiletí. Objem remitencí proudících do rozvojových států v roce 2020, který byl celý ovlivněn touto krizí, mírně klesl, ale pouze o 1,6 procenta oproti předcházejícímu roku. Toky FDI v tomto roce zaznamenali propad o více, než 30 procent. V důsledku toho toky remitencí přesáhly součet přímých zahraničních investic a zahraniční rozvojové pomoci v roce 2020 a byly pro daný rok nejdůležitějším externím zdrojem financí pro rozvojové státy. Mimo jiné v tomto roce došlo i k většímu využívání formálních remitenčních kanálů, protože osobní přenos financí přes hranice byl narušen cestovními omezeními a lockdowny. V mnoha koridorech tedy došlo k velkému posunu toků od neformálních k formálním kanálům (Ratha, 2021).

Jsou ovšem i případy kdy v době významné ekonomické krize nebo vojenského či občanského konfliktu došlo k narušení stability těchto toků. Zpráva IMF z 2005 např. popisuje situaci, kdy rychlý pokles pracovních příležitostí v těžbařském sektoru v Jižní Africe vedl ke snížení míry remitencí k/ke GDP sousedního Lesotha z více než 50 procent v letech 1991–1992 na méně než 20 procent v letech 2003–2004 (Drbohlav a kol., 2011).

5.2 Převod remitencí

Remitence v peněžní formě jsou zasílány prostřednictvím četných množství převodních mechanismů. Carling (2005) jich ve svém díle rozlišuje celkem šest a to následovně:

- 1) elektronické převody hotovosti (cash-based transfers)
- 2) převody platební kartou (card-based transfers)
- 3) převody z účtu na účet (account-to-account transfers)
- 4) IVTS (informal value transfers systems)
- 5) osobní kurýři (personal couriers)
- 6) remitence v naturáliích (remittances in kind)

Dle obecného rozlišování formálních a neformálních toků remitencí. První tři výše zmíněné formy převodu patří mezi formální kanály, které se promítnou v oficiálních statistikách o remitencích. IVTS a osobní kurýři naopak patří mezi neformální způsoby převodu peněz.

Důvodů pomoci, kterých se migranti rozmýšlejí kterým způsobem remitence zašlou, je několik. Důležitým faktorem ne-li nejdůležitějším je cena převodu. Tento faktor závisí na tom odkud ale také i kam se peníze posílají a také na množství peněz. Dále jde o rychlost a jednoduchost transferu. Časové některé transakce mohou trvat několik minut a některé ovšem až několik týdnů. Jednoduchost ovlivňují některé formuláře a formality nutné u některých způsobů (Carling, 2005).

Důvodem proč někteří migranti volí neformální kanály, jsou omezující požadavky některých služeb, které požadují vlastnictví bankovních účtů a to jak na straně odesílatele, tak i na straně příjemce nebo prokázání totožnosti odesílatele i příjemce. Což pro nelegální migranty je bezesporu problém (IMF, 2009b).

Jedním faktorem je i blízkost a dosažitelnost služby. To záleží hlavně na příjemci remitencí, jelikož mnoho rodin, které přijímají remitence, žije ve venkovských oblastech a některé služby jsou pro ně nepřístupné (Carling, 2005).

Dalším faktorem je důvěra a obeznámenost s danou službou, to platí, zejména pokud pro převod využíváte osobního kurýra. Roli hraje i informovanost o službě. To platí hlavně u velkých poskytovatelů, kteří jsou schopni informovat širokou veřejnost o svých službách, menší poskytovatelé jsou odkázáni zejména na doporučení jejich zákazníků dalším lidem (Carling, 2005).

V neposlední řadě stojí za zmínku jakési specifické služby, kdy někteří poskytovatelé převodu remitencí lákají na neortodoxní služby jako je např. door-to-door delivery tedy donáška až ke dveřím (IMF, 2009b).

5.2.1 Formální transfery remitencí

Jak vůbec probíhá standartní převodní transakce formální cestou? Typicky, jak uvádí Ratha (2019) transfer peněz probíhá ve třech krocích:

- 1) Odesílatel zaplatí převod odesílajícímu agentovi a to pomocí hotovosti, debetní karty, šeku, peněžní poukázky či telefonicky
- 2) Odesílající společnost, kterou si emigrant vybral, předá instrukce svému zástupci v zemi doručení
- 3) Platební agent v zemi doručení provede platbu příjemci

Jedná se o lehčí nástin transferu bez rozlišování toho, o jaký typ převodu se jedná. Níže si přiblížíme formální způsoby převodů remitencí, které jsou zmíněny výše. Jedná se tedy o elektronické převody hotovosti, převody platební kartou a převody z účtu na účet.

Elektronický převod hotovosti funguje tak, že odesílatel remitencí vloží hotovost na pobočce poskytovatele transferu. Poskytovatelům těchto služeb se říká money transfer operator (MTO). Příjemce si poté vyzvedne zaslanou částku u agenta ve své zemi (IMF, 2009b). Při přijímání se příjemci obvykle uvádějí referenčním číslem a identifikují se či musí poskytnout tajné údaje např. slovo, které určil odesílatel pro větší bezpečnost celého převodu. Za převod se platí buď paušální poplatek, nebo poplatek, který závisí na převáděné částce. MTO někdy můžou dosáhnout zisku i pomocí použití směnných kurzů (Carling, 2005).

Vstup na formální trh s převody peněz na regionální nebo globální úrovni vyžaduje velmi rozsáhlé investice do vybudování poboček a to jak ve zdrojových, ale i v příjmových zemích. Největší MTO je Western Union, ta měla v roce 2010 přibližně 182 000 obchodních míst po celém světě v současnosti to je již okolo 500 000 obchodních míst ve více, než 200 zemích světa (Western Union, 2023). Mimo Western Union působí globálně ještě např. společnost MoneyGram.

U druhého typu převodu, tedy převodů pomocí platební karty je výhodné stále rostoucí množství bankomatů a terminálů v rozvojových zemích, stále to ovšem zůstává okrajovým způsobem zasílání remitencí. Převod funguje tak, že příjemce vlastní debetní

kartu spojenou s bankovním účtem, na která odesílatel peníze zasílá. Alternativní možností je vlastnění tzv. čipové karty, s kterou lze také provádět platby a výběry z bankomatů.

Převody z účtu na účet jsou velice spolehlivé, jedná se, ale o poměrně pomalý způsob převodu. Bankovní převody jsou vhodnější spíše pro velké komerční platby, než pro remitence. Problematickým údělem spojen s převodem z účtu na účet je také požadavek, aby odesílatel i příjemce měli bankovní účet.

V posledních letech navíc, jak zmiňuje Broža a kol. (2019) zaznamenali v rozvojových zemích boom tzv. mobilní peníze. Jedná se o peněžní převody mezi peněžními účty u mobilních společností. Celý systém funguje, tak že po přijetí remitencí pomocí mobilních peněz si je příjemce může ponechat na svém mobilním peněžním účtu k vykonávání dalších transakcí jako platby za zboží či služby, nebo si může peníze nechat vyplatit v hotovosti. V případě výplaty v hotovosti ovšem příjemce musí zaplatit poplatek poskytovateli mobilních peněz. Nahgawi a Scharwatt (2018) uvádějí, že při zaslání 200 USD bez poplatků za výběr hotovosti činily náklady v roce 2017 1,7 procenta, jestliže vezmeme v potaz poplatky za výběr hotovosti, činily náklady 3,9 procenta. Naghavi a Schwarwatt zmiňují, že pro úspěch mobilních peněz je klíčová cenová dostupnost. RPW (2022) uvádí, že v roce 2021 byly mobilní peníze nejméně nákladným nástrojem pro zasílání remitencí a rovněž byly nejméně nákladným nástrojem pro příjem remitencí. Průměrné náklady v roce 2021 při převodu stejné částky jako v roce 2017 touto formou činily 3,35 procenta, jedná se o náklady včetně poplatků za výběr hotovosti. Díky tomu se mobilní peníze stávají ideálním nástrojem pro zasílání remitencí pro migranty s nízkými příjmy.

Vysoké náklady a nedostatečný přístup k pohodlným remitenčním službám povzbuzují migranty k využívání neformálních kanálů (Ratha a Shaw, 2007). Snížení nákladů na převody se proto stalo důležitým politickým cílem a v roce 2016 se mezinárodní společenství spojilo s Cíly udržitelného rozvoje stanovenými Organizací spojených národů a za důležitý cíl si vytyčili snížit náklady na remitence na celosvětový průměr ve výši tři procenta transakce a eliminovat koridory s náklady vyššími než pět procent a to do roku 2030 (Naghavi, Schwarwatt 2018).

Transakční náklady by mohla snížit celá řada faktorů. Ratha (2019) uvádí celkem 4 různé možnosti:

1) Poplatek za převod by měl být nízký a pevně stanovený, nikoli jako procentní podíl ze zasláné částky. Odhaduje se totiž, že skutečné náklady na remitenční transakci včetně nákladů na pracovní sílu, technologie, sítě a nájemné jsou nižší než současná výše poplatků.

2) Větší konkurence na trhu. Má za to, že více konkurentů na trhu by přinutilo objekty ke snížení poplatků.

3) Partnerství mezi poskytovateli remitenčních služeb a stávajícími poštovními a jinými maloobchodními sítěmi by pomohlo rozšířit remitenční služby, aniž by bylo nutné investovat velké fixní částky do rozvoje platebních sítí.

4) Chudí migranti by měli mít lepší přístup k bankovníctví. Banky obvykle poskytují levnější remitenční služby než MTO. Odesílající i přijímající země by tedy mohly zvýšit přístup migrantů k bankovníctví tím, že umožní bankám v zemi původu působit i v zahraničí poskytnutím tzv. identifikačních karet, které budou akceptovány bankami pro otevření účtů a usnadnění účasti mikrofinančních institucí na trhu s remitencemi. Příkladem identifikační karty je Matrícula Consular, kterou vydává mexická vláda prostřednictvím jejích konzulátů mexickým státním příslušníkům s bydlištěm mimo Mexiko.

Dle zprávy RPW (2022) je Jižní Asie regionem s nejnižšími náklady na přijímání remitencí s průměrnými náklady 4,21 procenta. Subsaharská Afrika zůstává nejdražším regionem pro zaslání peněz, kde byla zaznamenána celková hodnota 7,84 procenta. Transakční náklady za zaslání remitencí v určitých remitenčních koridorech můžeme vidět v tabulce č. 1.

Tab. 1: Průměrné transakční náklady remitencí v hodnotě 200 USD v letech 2017 a 2021 (%)

Remitenční koridory	2017		2021	
	MTOs	Banky	MTOs	Banky
Austrálie - Fidži	10,0	15,3	5,1	4,6
Malajsie - Indonésie	6,5	10,00	1,1	8,1
Rusko - Tádžikistán	1,6	—	2,1	—
Jižní Afrika - Zimbabwe	14,9	19,2	9,1	23,8
Saudská Arábie - Pakistán	4,3	4,5	4,5	6,9
UAE - Indie	3,0	—	2,8	5,8
Velká Británie - Indie	3,0	7,3	0,9	7,0
USA - Indie	3,0	—	3,6	6,8
USA - Mexico	5,1	—	3,8	6,8
USA - Filipíny	3,6	—	3,9	8,0

Zdroj: Vytvořeno autorem dle Ratha (2019) a RPW (2022)

Můžeme vidět, že kromě koridoru Austrálie – Fidži jsou transakční náklady nižší, pokud se odesílatel rozhodne pro převod pomocí MTO. Ve většině, sledovaných koridorů došlo za sledované pětileté období ke snížení nákladů, přesto jsou koridory, kde jsou poplatky výrazně vyšší. Jedná se hlavně o kanál Jižní Afrika – Zimbabwe. V tomto koridoru jsou průměrné náklady při zaslaní 200 USD pomocí banky 23,8 procenta.

5.2.2 Neformální transfery remitencí

Už zaznělo, že neformálními toky proudí nezanedbatelné množství peněz. Mezi neformální transfery tedy řadíme převody pomocí osobních kurýrů a IVTS, jedná se o neformální systémy pro převod peněz. Tyto toky využívají zejména nelegální migranti nebo lidí, které jsou odrazeni vysokými náklady spojené s převodem remitencí formální cestou, jak je již zmiňováno v předchozí kapitole. Mezi další důvody proč jsou IVTS konkurenceschopné je neefektivita a nedostatky ve finančních službách formálního sektoru.

Rozsáhlé využívání osobních kurýrů k zasílání peněžních převodů je hlavně v místech, kde je geografická koncentrace obyvatel na obou koncích transferního koridoru. Nejčastějším způsobem je, že migrant vycestuje zpět do země svého původu a s sebou v obálce přiváží hotovost, kterou předá příbuzným nebo přátelům. To není jen praktickým

opatření pro předávání remitencí, ale také společenským prostředkem, který posiluje nadnárodní vazby (Carling, 2005).

IVTS je označení pro převody mimo konvenční, regulované finanční institucionální systémy. Obecně jsou IVTS považovány za rozumné, rychlé, dostupné a spolehlivé, a proto atraktivní pro odesílatele a příjemce peněžních převodů. Podíl remitencí převáděných prostřednictvím těchto mechanismů je v posledních několika letech nižší. Přesto jsou stále oblíbené a rozšířené.

Jak uvádí Carling (2005) i Adams Jr. a kol. (2005) činnosti IVTS mohou být samy o sobě trestné, pokud nejsou v souladu s vnitrostátními finančními předpisy. Bývají využívány k praní špinavých peněz či financování terorismu. Například vyšetřování teroristických útoků z 11. září 2001 zjistilo, že k převodu peněz teroristům byl využíván jak formální finanční sektor, tak IVTS. WB i IMF tedy usiluje o zlepšení regulace těchto systémů. Anonymita, efektivita a pohodlí IVTS to jsou hlavní důvody, které mohou být pro pachatele v některých případech přitažlivé.

V závislosti na etnické skupině se IVTS nazývají různými jmény, např. *hawala* pro státy Blízkého východu a jižní Asie, *feich'ien* v Číně, *phoe kuan* pro Thajsko, *hundi* pro Indii a stejně jako *hawala* i pro státy jižní Asie (Adams Jr. a kol., 2005).

Zřejmě nejčastěji využívaným systémem tohoto typu je hawala. Transakce tímto systémem probíhají prostřednictvím speciálního zprostředkovatele. Peníze samotné se většinou nepohybují přes hranice, a to ani elektronicky, ani fyzicky. Celý systém je založen na důvěře ve zprostředkovatele, že v průběhu času vyrovná objem převodu. Typická transakce spočívá v tom, že odesílatel navštíví provozovatele hawaly v odesílající zemi. Operátoři hawaly obvykle působí na místech, jako jsou obchody s potravinami či cestovní kanceláře. Operátor hawala od odesílatele přijme peněžní částku a informuje o tom prostřednictvím telefonního hovoru, e-mailu apod. operátora v přijímající zemi. Ten následně po řádné identifikaci a ověření převodu peněz, většinou nějakým kódem nebo heslem vyplatí hotovost příjemci v místní měně. Následně musí být transakce vypořádána mezi provozovateli hawala v odesílající zemi a přijímací zemi (IMF, 2009b).

Dalším IVTS v jižní Asii je systém hundi, který se někdy s hawalou zaměňuje i když od sebe liší. Na rozdíl od hawaly je hundi fyzický dokument, který může to být použit k převodu peněžních prostředků nebo jako směnka. Jedná se bezpodmínečný příkaz v

písemné formě, kterým osoba nařizuje jiné osobě, aby zaplatila určitou peněžní částku jiné osobě. V typickém případě migrující nebo krátkodobý pracovník převádí částku v cizí měně místnímu zprostředkovateli na základě dohody, že zahraniční směnárník tohoto zprostředkovatele převede ekvivalent v místní měně za v dohodnutém směnném kurzu rodině odesílatele nebo osobě, která ho zastupuje. Hundi operátoři nabízejí i již zmiňovanou službu door-to-door delivery, což je vítáno především v odlehlých oblastech (IMF, 2009b).

I když se o této problematice ví, kvůli tomu, že tyto objemy nejsou nikde zaneseny, je složité přesně určit poměr kolik remitencí je distribuováno pomocí oficiálních cest a kolik pomocí neoficiálních cest. Odborníci odhadují, že při započítání remitencí zaslaných neoficiálně by se objem remitencí mohl zvýšit o 35 až 75 procent.

6 Ekonomické a společenské dopady remitencí ve státech globálního Jihu

Tato kapitola, jak již samotný název napovídá, se zaměří na studium ekonomických efektů remitencí. Bude zde provedena stručná charakteristika ekonomických efektů remitencí na mikro úrovni i makro úrovni. Mimo ekonomické efekty mají remitence dopad i na společenské či sociální úrovni. Jedná se především o spojitost remitencí a chudoby.

6.1 Ekonomické dopady

Remitence přímo ovlivňují chudobu tím, že zvyšují příjem příjemce. Také nepřímo ovlivňují chudobu v zemi příjemce prostřednictvím vlivu na hospodářský růst, inflaci, směnné kurzy nebo přístup ke kapitálu. Měření dopadu remitencí je však docela komplikované, zejména kvůli obtížím s jejich měřením. Přibývá však důkazů o chudobě pomocí simulačních modelů, regresí mezi zeměmi a analýzami údajů z průzkumů v domácnostech. Tyto důkazy ukazují, že remitence ve skutečnosti snižují chudobu, ale důkazy o jejich vlivu na sociální nerovnost se liší (The World Bank, 2006).

6.1.1 Mikroekonomické dopady

Mezi základní mikroekonomické efekty patří účinky na úrovni domácností. Remitence přímo zvyšují příjmy domácnosti, čímž ovlivňují chudobu o tom, ale více níže v kapitole 6.2. Tím, že remitence zvyšují příjmy domácností příjemců, mohou vést ke změnám v úsporách, výdajích a dalších způsobech chování domácností. Často se využívají na základní životní potřeby a k lepšímu bydlení, protože domácnosti si na něj mohou dovolit zvýšit výdaje. Přispívají tak k blahobytu rodiny a vyšší životní úrovni. Mimo jiné vedou ke zvýšení výdajů v oblastech, které jsou považovány za důležité jako kupříkladu vzdělávání, čímž u dětí zvyšují úroveň vzdělání. Dle Ghoshe (2006) jde o klíčový faktor pro budoucí rozvoj lidského kapitálu ve státech globálního Jihu. Mohou dopomáhat vyrovnávat spotřebu domácností tím, že pozitivně reagují na nepříznivé šoky jako např. neúroda, ztráta zaměstnání nebo výpadek příjmů. Dále mohou snížit omezení provozního kapitálu zemědělských podniků

Kromě účinků na úrovni domácností mají dopady i na komunity, ve kterých recipienti žijí. Jak uvádí Ghosh (2006) zvýšená spotřeba domácností, převážně formou výdajů ať

už na zdraví, vzdělání a péči o rodinu přispívá také k blahobytu lidí a kapitálovému rozvoji na úrovni komunity. Remitence nemusí být vynakládány pouze na běžnou spotřebu domácností, ale recipienti mohou a často to také provádějí část těchto financí darovat do komunity a podpořit např. výstavbu modernějších obydlí. V řadě zemí Afriky a Asii, stejně jako v Latinské Americe a karibské oblasti se remitence využívají k budování sociálních aktiv a zařízení, jako jsou školy, zdravotnická a komunitní centra či silnice (Ratha, 2003). Tyto investice do sociálního majetku a fyzické infrastruktury přispívají k blahobytu a hospodářskému štěstí malých komunit. Mimo to mohou podpořit modernizaci zemědělské výroby a podílet se na růstu malých podniků generujících příjmy, což přispěje k rozvoji ekonomiky. V Pákistánu a Thajsku rodiny využívaly remitencí k nákupu zemědělského vybavení a k najímání pracovní síly, díky čemuž se zvedla jejich zemědělská produkce a tím pádem generovali i větší zisky. V jiných případech ovšem remitence mohou mít skutečně pouze kompenzační povahu k nahrazení stávající zemědělské produkce. Jedná se o situaci, že rodina přijímá remitence a zanechá zemědělskou produkci, čili remitence nahrazují příjmy ze zemědělství a slouží jako jediný zdroj příjmu. Snížení zemědělské produkce v souvislosti s migrací a remitencemi bylo zaznamenáno například v Karibiku a v Tichomořských ostrovech (Ghosh, 2006). Glytsos (citovaný v Ghosh, 2006) uvádí podobnou empirii v Maroku, kde remitence měly negativní dopad na zemědělskou produkci, protože někteří zemědělci byli schopni žít z remitencí a zanechali pěstování.

Diskutovanou ekonomickou otázkou zahrnující remitence je jejich rozdělení mezi spotřebu a investice. V 70. a na počátku 80. let 20. století vyvolala mezi výzkumníky a tvůrci politik rozčarování skutečnost, že pouze malá část remitencí je použita na založení malých podniků, zlepšení zemědělských postupů nebo na jiné formy tzv. "produktivních" investic. Mimo to výzkumníci kritizovali, že výdaje na "spotřební" položky, jako jsou např. zdravotnictví a vzdělávání, by měly být považovány za investice do lidského kapitálu (The World Bank, 2006). Gupta a kol. (2007) konstatuje, že průzkumy v jednotlivých zemích indikují, že převážná část remitencí slouží k okamžité spotřebě a pokud nejsou použity na úhradu spotřebních potřeb domácností recipientů, jsou využívány hlavně na rozvoj lidského kapitálu. Investiční využití remitencí je, ale oproti spotřebě méně významné.

The World Bank (2006) uvádí 4 možnosti díky kterým, by mohla být míra investování příjmů z remitencí v rozvojových zemích vyšší. Jedná se o situace pakliže:

- 1) Toky remitencí budou vnímány jako přechodné finanční toky, nikoliv trvalé, a proto by měly být spořeny (tyto finance tedy spíše investovat, než utrácet).
- 2) Odesílatel podmiňuje odesílání remitencí recipientům tím, že budou vynaloženy na konkrétní účely, které zahrnují spíše investice než běžnou spotřebu. Příkladem může být vzdělání nebo nákup nových zemědělských strojů.
- 3) Převod remitencí je přímo cílený na členy domácnosti, u nichž je větší pravděpodobnost, že použijí tyto finanční prostředky na investiční účely
- 4) Domácnosti praktikují určitou formu mentálního účetnictví¹ s jejich celkovým rozpočtem, přičemž remitence jsou nepoměrně častěji ukládány na účty vyhrazené pro investiční účely

Na druhou stranu pokud jsou remitence zacíleny na chudé domácnosti, které sotva uspokojí své základní životní potřeby nebo jsou určeny domácnostem s omezeným přístupem k úvěrům v období nepříznivých spotřebních šoků, poslouží remitence spíše ke spotřebě, než k investování (The World Bank, 2006). Tvůrci politik se snaží a je pro ně výzvou nasměrovat příjmy z remitencí na produktivní využití. Je zřejmé, že využití remitencí k investicím souvisí s kvalitou investičního prostředí v zemi, s dobře rozvinutými finančními systémy v zemi a s rozsahem investičních příležitostí jak pro domácnosti tak i pro malé a středně velké podniky. Pro migranty a jejich rodiny však remitence představují těžce vydělané peníze, na které mají nárok a měli by je utrácet podle vlastního uvážení (Carling, 2005).

Celkově lze říci, že remitence hrají v mnoha, především rozvojových zemích zásadní roli při udržování úrovně spotřeby. Domácnosti v těchto státech povětšinou nemají přístup k finančním produktům jako např. pojištění nebo hypoteční úvěry. Remitence, jež jsou brány jako relativně stabilní peněžní tok a jako tok poskytující dodatečný příjem, který lze použít např. na nákup zboží či služeb, stabilizují spotřebu domácností v dobách ekonomické nejistoty.

Otázkou zůstávají také efekty těchto financí na příjmovou nerovnost. Ratha (2003) konstatuje, že důkazy o dopadech remitencí na příjmovou nerovnost jsou smíšené. Tento účinek závisí převážně na selektivitě migrantů. Pokud se pracovní migranti rekrutují

¹ V mentálním účetnictví dáváme příjmům (i výdajům) z různých zdrojů různou váhu. Některé příjmy jsou chápány jako těžce vydělané, jiné jsou zase lehce získané. S těžce vydělanými penězi je zacházeno jinak, než s těmi bezpracně získanými.

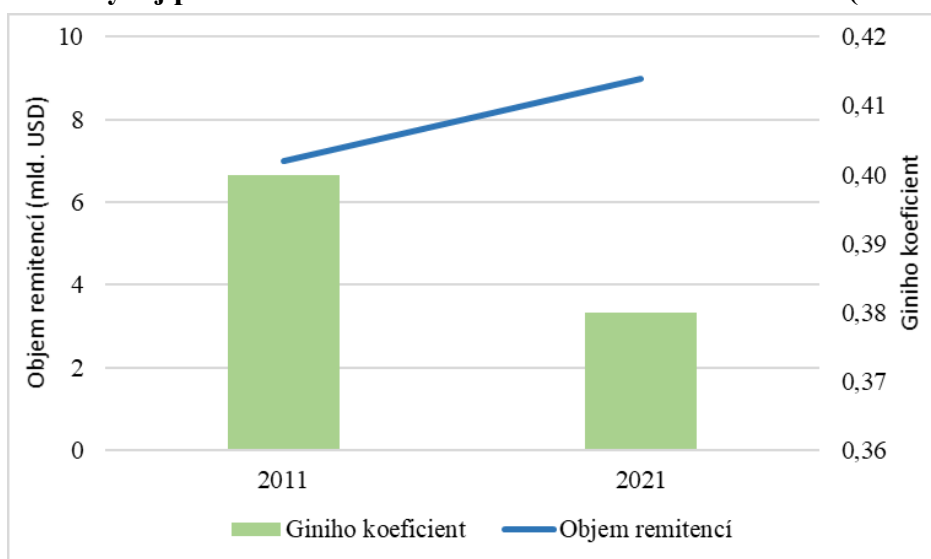
převážně z nižších příjmových skupin obyvatelstva, příliv remitencí jejich závislým osobám pravděpodobně sníží příjmovou nerovnost. Carling (2005) udává jako příklad Salvador, kde remitence měli silný účinek na snižování příjmové nerovnosti. V opačném případě, tedy pokud emigranti pochází z ekonomicky lépe situovaných rodin, remitence v tomto přispívají ke zvyšování nerovnosti. Mimo prohlubování či snižování rozdílu mezi chudými a bohatými obyvateli lze předpokládat, jak zmiňuje Ghosh (2006), že remitence budou prohlubovat příjmové rozdíly mezi venkovem a městem. Lze předpokládat, že lépe situovaní obyvatelé budou žít ve městech, zatímco chudší populace na venkově.

I přesto, že existuje mnoho studií, jejich závěry jsou nejednoznačné. Rozpory ve zjištěních různých studií mohou částečně vysvětlovat rozdíly v použitých metodikách (The World Bank, 2006). Ratha (2003) i Carling (2005) se, ale shodují, že v krátkodobém horizontu příjmová propast spíše roste. Je to dáno tím, že bohatší emigranti jsou lépe schopni zaplatit vysoké fixní náklady spojené s mezinárodním cestováním, zatímco chudé finanční a sociální náklady spojené se zaměstnáním v zahraničí mohou odradit od účasti na migraci. V tom případě se jejich chudoba zvyšuje, protože z remitencí mají prospěch pouze skupiny s vyššími příjmy. Negativní dopady na rozdělení příjmů se však časem zmírňují. V dlouhodobém horizontu jsou prvotními migranty vybudovány migrační sítě migračních sítí, které snižují náklady na emigraci a umožňují účast většího počtu chudých rodin (Carling, 2005). Zvýšenou účastí chudých domácností na mezinárodní migraci se jejich příjmy zvyšují a tím by se mohl zvýšit trend snižování příjmové nerovnosti. Jinými slovy, migrace sama o sobě může v tomto přispět k lepšímu rozdělení příjmů (Ghosh, 2006). Remitence mohou mít také sekundární účinky na nerovnost. Bez ohledu na rozdělení okamžitého zvýšení kupní síly, mohou výdaje remitencí měnit relativní ceny. Z toho druhotně profitují místní vlastníci aktiv (např. nemovitostí), kteří sami nemusejí remitence dostávat. Jelikož v důsledku rostoucí poptávky se cena jejich aktiv zvyšuje (Carling, 2005).

Někteří vědci zpochybňují, zda je souvislost mezi remitencemi a nerovností zcela správná a důležitá. Podle The World Bank (2006) je nerovnost důležitá pokud zasahuje do fungování ekonomiky (např. když úvěrová omezení svazují ekonomiku) nebo do fungování politického systému (např. když rostoucí nerovnost zvyšuje podporu vládám, které usilují o zlepšení situace v zemi). Celkově je ovšem komplikované vystihnout kolik domácností bylo v zemích globálního Jihu vyvedeno z chudoby za určité časové období kvůli nedostatečné datové základně zaobírajíc se chudobou. Data, jež se věnují chudobě

v těchto rozvojových státech, jsou dostupná pouze za určité roky, které jsou většinou rozdílné. Na níže přiloženém obrázku je alespoň zobrazen příliv remitencí a Giniho koeficient, který je měřítkem nerovnosti rozdělení příjmů v populaci. Jde o příklad Indonésie a sledované období je od roku 2011 do roku 2021. Můžeme vidět, že v tomto sledovaném období se navýšil příliv remitencí směřující do Indonésie a došlo ke snížení Giniho koeficientu z 0,40 na 0,38.

Obrázek 6 – Vývoj přílivu remitencí a Giniho koeficientu v Indonésii (2011-2021)

Zdroj: Vytvořeno autorem dle Our World in Data (2022) a KNOMAD (2022b)

6.1.2 Makroekonomické dopady

V tomto ohledu mají remitence přímé dopady na devízové kurzy, úrokové sazby a platební bilanci. Mezi nepřímé efekty patří hlavně dopad na ekonomický růst země. Remitence patří i k významnému zdroji zahraniční měny a mají možnost ovlivňovat přístup státu k zahraničnímu kapitálu (The World Bank, 2006). Primární charakteristikou remitenčních toků na makro úrovni je jejich relativní stabilita a anticyklický potenciál (remitence mají tendenci růst, když se země původu migranta remitencí nachází v těžké době). K ovlivnění na makroekonomické úrovni na rozdíl od mikroekonomické úrovně remitence přispívají významně hlavně tehdy, jestliže jsou velmi významné pro národní ekonomiku státu.

V podobných případech představují remitence důležitý doplněk kapitálových zdrojů, a tak značně přispívají k makroekonomické stabilitě země, ovšem jsou zde i hrozby, vznikající na základě krátkodobých kapitálových změn. Remitence také mohou být předmětem zdanění. Zdá se však, že zdanění remitencí za účelem zvýšení veřejných

příjmů je spíše problematictější a jeví se jako neefektivní (Novosák a Stojanov, 2008). Některé vlády se o to pokusily, ale s malým úspěchem, protože většinou vedly k přesměrování remitencí do nefinančních (neoficiálních) kanálů. V Tádžikistánu se zrušením státní daně z přeshraničních bankovních transakcí v roce 2003 zvýšil objem remitencí ze 78 milionů USD v roce 2002 na 256 milionů USD v roce 2003. Vzhledem k tomu, že většina remitencí pochází od migrantů s nízkými příjmy jejich rodinám, mohla by být daň, jestliže nebude pečlivě navržena s výjimkami pro malé převody regresivní a nepopulární. Srí Lanka tak to oznámila v roce 2002 zavedení 15 procentní daně z remitencí, ale tváří v tvář masivnímu odporu byl návrh rychle stažen. Na druhou stranu, pokud by všechny remitence, včetně těch velkých byly osvobozeny od daně, může to kromě zvýšeného přílivu finančních prostředků také z největší pravděpodobností zvýšit také příjmovou nerovnost. Z politického hlediska je třeba tyto rozdílné úvahy zvážit a dobře formulovat v kontextu specifické situace v dané zemi a jejího celkového finančního systému. Alternativním, ale neméně diskutabilním přístupem by mohlo být vypracování bilaterální nebo plurilaterální dohody, podle kterých by se daňové příjmy vybrané z daní v hostitelské zemi rozdělily mezi domovskou a hostitelskou zemi (Ghosh, 2006).

Řada států globálního Jihu vnímá jako zásadní fakt, že remitence mohou zvýšit úvěruschopnost těchto zemí a tím zlepšit jejich přístup k úvěrům na mezinárodních kapitálových trzích. Pokud jsou zahrnuty remitence do hodnocení úvěrové bonity, zlepšuje to jejich úvěrové hodnocení a snižuje náklady na půjčky na mezinárodním kapitálovém trhu (Jongwanich, 2007). Kupříkladu v Libanonu a Haiti znamenalo zahrnutí remitencí zvýšení úvěrových ratingů o 2 stupně. Dalším způsobem, jakým remitence ovlivňují přístup na mezinárodní kapitálový trh, je prostřednictvím využití technik strukturovaného financování. Některým bankám v rozvojových zemích (např. Brazílii, Salvadoru či Panamě) se podařilo získat relativně levné a dlouhodobé financování z prostředků mezinárodních kapitálových trhů prostřednictvím sekuritizace budoucích toků remitencí (The World Bank, 2006). Ratha (2003) tvrdí na základě remitencí za rok 2003, že by tímto způsobem rozvojové země mohly získat přibližně 7 miliard USD. Sekuritizace, ale vyžaduje vhodný právní rámec, zejména jestliže se jedná o záruky za zastavená aktiva. Vysoké jsou i fixní náklady na právní, bankovní a ratingové služby, ale úspěch sekuritizací v několika rozvojových zemích ukázal, že tato omezení nejsou v žádném případě nepřekonatelná (Ghosh, 2006).

Remittance ve vztahu k devízovému kurzu mohou vyvolat jeho zhodnocení. Velký příliv remitencí, stejně jako jakýkoli jiný velký příliv zahraniční měny, může vést k apreciaci tedy zhodnocení místní měny (Jongwanich, 2007). Výzkum, který provedli Amuedo-Dorantes a Pozo (2004) ukazuje, že na vzorku 13 latinskoamerických a karibských států vedlo zdvojnásobení remitencí k apreciaci reálného směnného kurzu o téměř 22 procent. To má za následek snížení konkurenceschopnosti vývozu a zároveň stimulaci dovozu. Jde, jak uvádí kupříkladu Ghosh (2006), či Jongwanich (2007) o variantu tzv. holandské nemoci². Snížení konkurenceschopnosti vývozu je dáno tím, že apreciacie měny může zdražit vývoz na zahraničních trzích a přesouvá zdroje z obchodovatelných do neobchodovatelných odvětví, což může zpomalit růst zaměstnanosti a vést k dalšímu tlaku na emigraci. Tyto negativní účinky zhodnocení měny jsou ve většině států spíše marginální. The World Bank (2006) uvádí, že vlády států, které přijímají velký objem remitencí, mohou zmírnit dopady způsobené zhodnocením směnného kurzu tím, že vyčlení větší část vládních výdajů na infrastrukturu, protože kvalitní infrastruktura je základem odolné ekonomiky a také uplatňováním liberálnější obchodní politiky. Obě tato opatření by měly vést ke zvýšení vývozu a také přispět ke zvýšení produktivity práce a konkurenceschopnosti.

Vztah remitencí a devízového kurzu může působit i v opačném případě. Tedy, že chování devízového kurzu ovlivňuje velikost přílivu remitencí. Je velmi pravděpodobné, že remittance s poklesem hodnoty domácí měny (dojde k depreciazi) porostou. Pro remittance v zahraniční měně totiž bude zboží levnější, čímž umožní poskytovat větší pomoc recipientům. Naopak, pokud dojde k apreciaci domácí měny je pravděpodobný pokles remitencí.

Remittance jakožto jednostranné dobrovolné transfery ze zahraničí jsou součástí platební bilance. Přesněji řečeno běžného účtu platební bilance. V důsledku vlivu remitencí na směnné kurzy se může zhoršit obchodní bilance. Náhlá prosperita remitencí v Jemenu na konci 70 let 20. století vedla, jak zmiňuje Carling (2005) k dramatickému zhoršení obchodní bilance v důsledku velkého přílivu remitencí.

Mimo to samozřejmě remittance na obchodní bilanci mohou mít také pozitivní dopady, např. stimulaci poptávky po vývozu, kterou poskytují komunity emigrantů. Emigranti

² Holandská nemoc je v ekonomii označení pro jev, kdy prostřednictvím exportu určité komodity proudí do země původů zahraniční měna. Příliv zahraniční měny vyvolá apreciaci domácí měny a silnější domácí měna vede ke zdražení exportovaného zboží v zahraničí. Tento jev je typický pro ropné ekonomiky.

mohou otevřít obchody, které se specializují na export výrobků z jejich domovské země, nebo mohou poptávat potraviny a další zboží ze země původu pro své zákazníky nebo pro svou osobní spotřebu. Zkušenosti z Jemenu však poukazují na zranitelnost zemí, které jsou na remitencích až silně závislé (Carling, 2005).

Účinky remitencí na makroekonomické indikátory jako jsou dlouhodobý ekonomický růst či tempo ekonomického růstu, nemají jasný dopad na objem remitencí, které daná země obdrží. Remitence by mohly mít pozitivní vliv na ekonomický růst v tom rozsahu, v jakém financují investice do vzdělávání, resp. do lidského kapitálu. Remitence také mohou zmírnit úvěrová omezení v komunitě recipienta a tím podpořit růst a podnikatelskou aktivitu (The World Bank, 2006).

Jak zmiňuje Jongwanich (2007) remitence mají pozitivní vliv na ekonomický růst také prostřednictvím multiplikačního efektu. Analýzy makroekonomického dopadu výdajů na remitence v Egyptě a v Pákistánu ukázaly, že jejich multiplikační účinek na GNP může být až 1:2 nebo 1:3. To znamená, že remitence ve výši 1 milionu USD zvednou GNP státu o více než 2 miliony USD. V latinskoamerických zemích byl podle Meziamerické rozvojové banky v roce 2002 celkový multiplikační efekt 1:3 (Ghosh, 2006). V Bangladéši se odhaduje, že remitence mají multiplikační efekt 3,3. na GNP, 2,8 na spotřebu a 0,4 na investice (Van Doorn, 2002).

Giuliano a Ruiz-Arranz (2009) analyzovali data pro remitence z cca 100 rozvojových zemí za období let 1975–2002 a došli k závěru, že remitence podporují ekonomický růst a zvyšují alokaci kapitálu v méně rozvinutých zemích tím, že slouží jako alternativní finanční investice právě tam, kde finanční sektor nepokrývá úvěrové potřeby místní populace. Pozitivní dopad remitencí na ekonomický růst potvrzuje i studie Pradhana a kol. (2008). Jejich vzorek obsahuje 39 rozvojových států za období 1980-2004. Ačkoli podle autorů tento dopad není až tak velký z hlediska velikosti. Větší růstový dopad remitencí autoři zaznamenali u států více demokratických, resp. s méně autoritativním režimem.

Co ovšem může ekonomický růst a rozvoj komplikovat? Hlavním faktorem je velký odliv pracovníků, zejména kvalifikovaných, což sníží počet pracovních míst ve státech vysílajících pracovní sílu (The World Bank, 2006). Remitence mohou také nepřímo ovlivňovat nabídku práce tím, že podněcují některé domácnosti adresátů remitencí, aby si dopřáli více volného času na úkor práce (Jongwanich, 2007). Fullenkamp a kol. (2003)

také vidí negativní vztah mezi remitencemi a růstem a zpochybňují názor, že remitence mohou být důležitým zdrojem vnějších rozvojových financí. Jejich základním argumentem jsou již zmiňované důvody, tedy, že remitence vedou k poklesu účasti na trhu práce, což následně způsobuje pokles počtu pracovních sil a snižuje produkci.

Příliv remitencí do států globálního Jihu s sebou nese jistá rizika. Patří mezi ně určité vytvoření značné závislosti ekonomiky na těchto finančních převodech. To vede k odkládání často nezbytných, ale bolestivých strukturálních reforem, což se stalo v některých zemích východního Středomoří v 60. a 70. letech 20. století. Přílišná závislost na remitencích také způsobuje, že ekonomika je zranitelná vůči náhlým změnám v příjmech z remitencí (Ghosh, 2006).

6.2 Společenské dopady

Nejvýznamnějším efektem remitencí dopadajícím na společnost je jejich vliv na chudobu. Pojem chudoba je ovšem relativní pojem a může být vnímán z různých úhlů pohledu. Obecně však znamená nedostatek financí na uspokojení základních lidských potřeb, včetně jídla, oblečení a přístřeší. Ellis (2003) uvádí konkrétně pět základních způsobů, jak remitence mohou napomoci snížení zranitelnosti a chudoby, zejména ve venkovských oblastech. Remitence především umožňují:

- 1) investovat do půdy nebo jejího zkvalitnění;
- 2) nákup zemědělských vstupů v hotovosti s cílem používat efektivnější kultivační metody a dosáhnout vyšších výnosů (např. nájemní práce);
- 3) investovat do zemědělských nástrojů a zařízení (např. vodní pumpy, pluh);
- 4) investovat do vzdělání s vyhlídkou lepší perspektivy pro další generace;
- 5) investovat do majetku, s cílem generování zisku v místě bydliště, ale mimo zemědělský sektor (např. rikša, obchod).

Četné studie zjistily, že vymanění se z chudoby je kumulativní proces, kterého se dosahuje po malých krůčcích. Majetek je postupně vyměňován, např. kuřata za kozy, dobytek, půdu; nebo hotovost z nezemědělských příjmů za zemědělské vstupy, vyšší zemědělské příjmy z půdy nebo za dobytek. Výdělků z remitencí hrají klíčovou roli při zahájení a udržování těchto kumulativních procesů. Peněžní toky za tímto účelem nemusí být, ani velké, protože v rámci tzv. dolarové chudoby. V tomto kontextu jsou chudí

definováni jako ti, kteří si vystačí s jedním dolarem na den na osobu, mohou i velmi malé částky znamenat kolosální rozdíl v možnostech, které mají k dispozici (Ellis, 2003).

Adams Jr. a Page ve studii z roku 2005 provedli empirickou analýzu pro 71 rozvojových států s nízkými a středními příjmy. Ta ukazuje, že remitence a mezinárodní migrace významně snižují úroveň a hloubku chudoby v zemích s nízkými a středními příjmy. Jaký přesně je vliv mezinárodní migrace na chudobu v rozvojovém světě? Jak ovlivňují oficiální remitence posílané domů mezinárodními migranty úroveň, hloubku a závažnost chudoby v rozvojovém světě? Byly dvě hlavní otázky, na které autoři zaměřili svou studii. Podle jejich výpočtů, které porovnávají národní hranice chudoby se středním příjmem a Giniho koeficientem, vede nárůst oficiálních remitencí na jednoho migranta o 10 procent k poklesu podílu lidí žijících pod hranicí chudoby (s příjmem menším než 1 USD na den) o 3,5 procenta. Stejní autoři provedli studii i dříve, v roce 2003. V té zkoumali vztah mezi podílem remitencí na GDP a počtem lidí žijících pod hranicí chudoby. Vzorek při této studii tvořilo 74 států s nízkými a středními příjmy. Dosažené výsledky tvrdí, že v průměru 10ti procentní nárůst podílu remitencí na GDP země vede ke snížení počtu lidí žijících pod hranicí chudoby o 1,6 procenta. Studie ovšem poznamenávají, že výsledky mohou být zkresleny množstvím neformálních remitencí, které nejsou nikde zaneseny.

Jongwanich (2007) analyzoval dopady remitencí na ekonomický růst a redukci chudoby ve státech jihovýchodní Asie a Tichomoří. Z jeho výzkumu vyplývají dvě klíčové zjištění. Výzkum ukázal značný vliv remitencí na snižování chudoby prostřednictvím zvyšování příjmů, vyrovnávání spotřeby a zmírnění kapitálových omezení chudých. Výsledky dále signalizují sice pozitivní, ale pouze okrajový vliv na hospodářský růst v asijských a tichomořských zemích a to skrze zvyšování domácích investic a investic do lidského kapitálu. Konkrétně zjistil, že zvýšení remitencí o 1 procento je spojeno se zvýšením hospodářského růstu pouze o 0,03 procenta a s nárůstem lidského kapitálu o 0,008 procenta. Z toho plyne, že remitence by neměly být považovány za klíčový nástroj při podpoře dlouhodobého hospodářského růstu a prosperity těchto zemí a motorem růstu by měli být FDI. Nicméně dopad remitencí na snižování chudoby je zde významný a vlády v cílových zemích i v zemích původu těchto financí by se měly snažit o zvýšení dopadu těchto mezinárodních toků, zejména na chudé obyvatele. Na níže přiloženém obrázku

z této publikace lze vidět, že mimo zmiňovaný ekonomický růst o 0,03 procenta zvýšení přílivu remitencí o 1 procento vede k redukci chudoby o 0,43 procenta.

Obr. 9: Dopady zvýšení přílivu remitencí o 1 procento na ekonomický růst a chudobu

	Direct Impact	Indirect Impact			Total
		Human	Investment	Growth	
Growth	0.00	0.02	0.01		0.03
Poverty	-0.28	-0.06		-0.09	-0.43

Zdroj: Jongwanich (2007)

Efekty remitencí na africkém kontinentu se zaobírali Fayissa a Nsiah (2010). Tato studie zkoumá souhrnný dopad remitencí pro 36 afrických zemí. Výsledky ukazují, že remitence mají statisticky pozitivní a významný vliv na rozvoj a růst afrických zemí. Zjistili, že 10ti procentní nárůst remitencí vede ke zvýšení GDP na jednoho obyvatele o 0,4 procenta. Gupta a kol. (2007) zaměřili svůj výzkum dopadů remitencí na chudobu pouze na region Subsaharská Afrika. Jejich zjištění ukazují, že 10ti procentní nárůst remitencí vede ke snížení chudoby o 1 procento.

Sociální dopady remitencí ovšem nemusí být vždy pozitivní. Skeldon (2005) upozorňuje, že remitence nemohou být vnímány jako jakýsi všelék na zmírnění chudoby. Důvodem proč si toto myslí je, že lidé, kteří se rozhodnou stát mezinárodními migranty, tak často pocházejí z nějakého specifického regionu v daném státě. Proto mezinárodní migrace nemůže být rozhodujícím faktorem v procesu snížení chudoby na národní úrovni, ale spíše na regionální úrovni. Další otázkou je, zvyšují remitence sociální stratifikaci a oslabují rodinné vazby? Zvýšený obnos financí osob přijímajících remitence v některých oblastech samozřejmě může vést k prohloubení sociálního rozdělení. Empirie však také ukazují, že možné negativní účinky jsou přemoženy, jestliže migranti a jejich blízcí se aktivně zajímají o záležitosti v jejich komunitě. Investují prostředky do budování komunitního majetku a služeb pro společné blaho dané komunity. Migrace a remitence mužů mohou také ovlivnit rodinné struktury a kulturní zvyklosti. A ty zase často významně ovlivňují trh práce nebo spíše účast na trhu práce (Ghosh, 2006). Khafagy (1984) a jeho výzkum v egyptské vesnici ukázal, že po migraci mužů se ženy více zapojily do správy financí, pěstování a hospodaření na venkově. Zkušenosti se však liší, někdy dokonce i v rámci jedné země. Záleží na místních podmínkách, protože například Taylor (1984) v jiné egyptské vesnici nezjistil žádnou výraznou změnu v produktivních rolích manželek migrantů. Obecně v případech, kdy migrace a remitence znamenají posílení postavení žen v domácnosti, mají větší kontrolou nad výdaji, je pravděpodobné,

že se více vynakládá na zdraví a vzdělání. A co dopad na rodinné vazby? I zde se situace mohou dle regionů značně lišit. Ismail a Kamiar (1991) zkoumali dopady na 74 rodinách v Jordánsku a dospěli k závěru, že pracovní migrace měla negativní vliv na rodinné vazby. Na Filipínách bylo zjištěno, že děti rodičů migrantů mají horší výsledky ve škole a hůře se sociálně přizpůsobují, zejména pokud migrovala matka, než u dětí s oběma rodiči doma (Battistella a Conaco, 1996). Některé sociální dopady může zmírnit zapojení širšího rodinného kruhu do výchovy dětí, u nichž jeden z rodičů emigroval.

Literatura zkoumající dopady remitencí na chudobu je opravdu objemná a to ať už jsou analyzovány rozvojové země napříč světem či pouze v určitém regionu. Všichni autoři se shodují, že dopad remitencí na chudobu obyvatel ve státech globálního Jihu je pozitivní a statisticky významný. Hlavním faktorem je přímý nárůst recipienta remitencí. Vezmeme-li v potaz práh chudoby, který je definován jako 1 respektive 1,25 USD³ na den, pak 200 USD, což je průměrná výše jedné remitence (Ratha, 2003). Pro rodiny rozvojových států jde tedy o signifikantní finanční injekci.

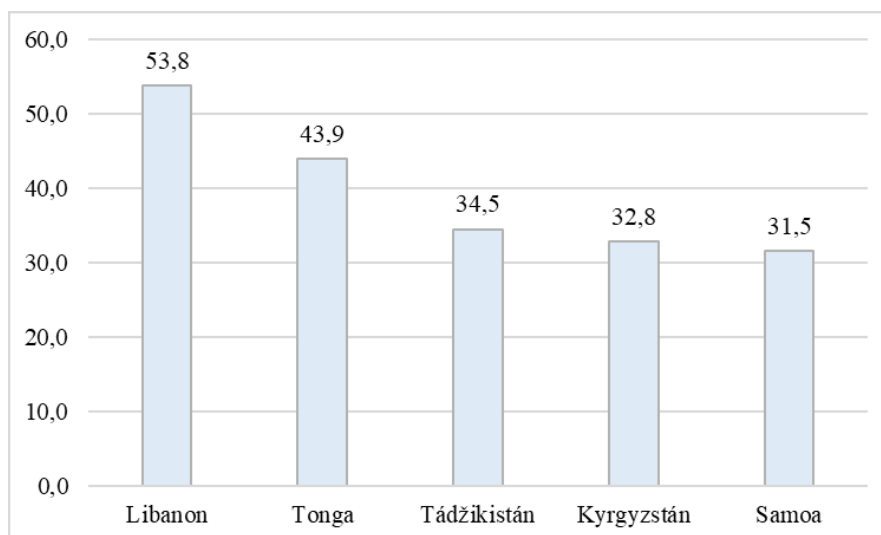
Autor práce pro státy globálního Jihu provedl korelační analýzu, aby zjistit vzájemný vztah mezi objemem remitencí a indexem lidského rozvoje. Rozhodnutí porovnat remitence zrovna s HDI, bylo z toho důvodu, že vztah mezi remitencemi a chudobou je sledován mnoha autory, kteří došli k závěrům, že navýšení remitencí vede k redukci chudoby, ale remitence a jejich vztah k HDI zkoumán nebývá. Sledované roky jsou rok 2011 a rok 2021 na rozdíl od států níže, kde je pro sledování změn vybrané 5ti leté období (2017-2021), v tomto případě je sledována změna v 10ti letém období. Došel ovšem k závěru, že tyto dvě zkoumané veličiny mezi sebou žádný vztah nemají. Korelační koeficient mezi objemem remitencí a HDI v roce 2011 byl 0,0403 a v roce 2021 činil 0,0559. Nárůst objemu remitencí nemusí tedy nutně vést k navýšení HDI ve státech globálního Jihu.

³ V roce 2011 byl práh chudoby změněn na 1,90 USD na den a v září roku 2022 na 2,15 USD na den

Pět států s nejvyšším podílem remitencí na GDP za rok 2021

Předcházející kapitoly se věnovaly remitencím z obecného úhlu pohledu. Tato kapitola se zabývá pouze 5 státy, u nichž se v roce 2021 remitence nejvíce podílely na GDP. V mnoha zemích představují remitence podstatnou část GDP a pro ekonomiky některých států jsou nepostradatelné, což je případ těchto států. Největším příjemcem remitencí v tomto ohledu byla ekonomika Libanonu, ta byla následována ekonomikou ostrovního státu Tonga, dále ekonomiky zemí střední Asie (Tádžikistán a Kyrgyzstán) a posledním je další ostrovní stát Samoa (viz obrázek 10).

Obr. 10: Pět států s nejvyšším podílem remitencí na GDP (%)

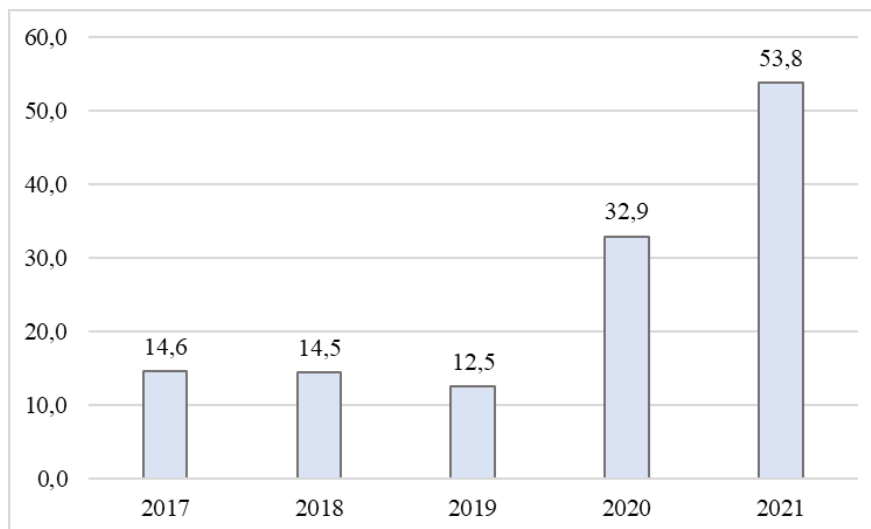

Zdroj: Vytvořeno autorem dle KNOMAD (2022b)

7.1 Libanon

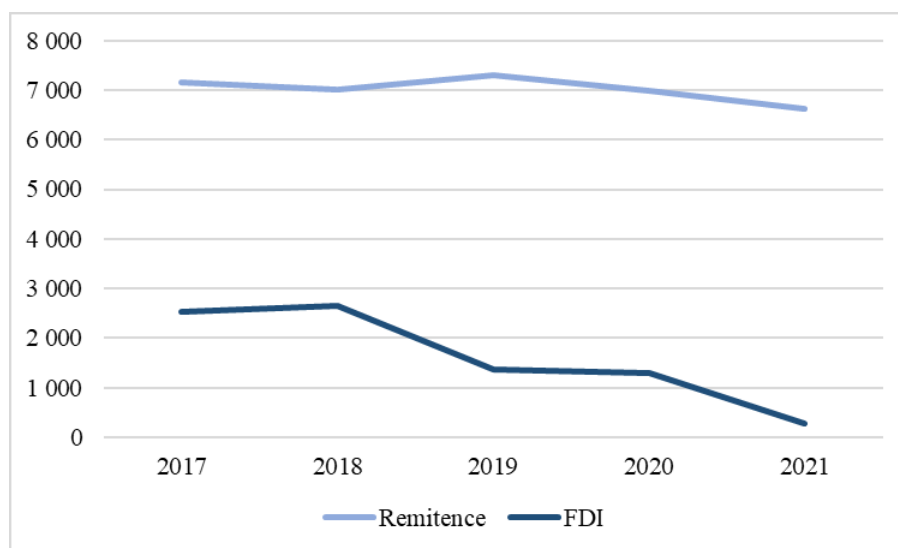
Úplně nejvyšší podíl na GDP měly remitence roku 2021 v Libanonu. To z něho tedy dělalo nejvíce závislý stát na remitencích na světě v tomto roce. Remitence a další přílivy od diaspory hrají v libanonské ekonomice již dlouho důležitou roli. Jak nám ukazuje obrázek 11, na němž lze vidět vývoj remitencí na GDP v období 2017-2021. Roku 2021 odpovídali remitence ohromujícímu podílu 53,8 procenta. Jde o nárůst o 20,9 procenta oproti roku 2020, kdy podíl remitencí na GDP byl 32,9 procenta. To z Libanonu dělalo třetí zemi na světě s největší závislostí na remitencích. Ve zbylých letech, tedy 2017-2019 se podíl remitencí pohyboval od 14,6 procent k 12,5 procentům.

Obr. 12: Podíl remitencí na GDP Libanonu v letech 2017-2021 (%)

Zdroj: Vytvořeno autorem dle KNOMAD (2022b)

Obr. 11: Příliv remitencí a FDI do Libanonu v období 2017-2021 (mil. USD)

Zdroj: Vytvořeno autorem dle KNOMAD (2022b) a UNCTAD (2022)

Význam remitencí v porovnání s FDI je znázorněn na obrázku 12. V období 2017-2021 byly přítoky z remitencí vyšší, než přítoky z přímých zahraničních investic. V roce 2020 začaly remitence klesat, ale jejich podíl na celkové ekonomice se zvyšuje, vzhledem k tomu, že se libanonská ekonomika zhoršuje. Pokles remitencí pravděpodobně nastal v důsledku odklonu k zasílání remitencí neformálními kanály (The Lebanon Crisis Analytics Team [LCAT], 2022). Maximem ve sledovaném období byl rok 2019, kdy Libanon obdržel 7,3 miliard USD (World Bank, 2022). Příliv finančních prostředků z libanonské diaspory jinak vykazuje pozoruhodnou stabilitu, oproti FDI tváří v tvář významným politickým turbulencím v posledních několika letech. Kolaps libanonské

ekonomiky způsobený hospodářskou a fiskální krizí z konce roku 2019, výbuch v bejrútském přístavu v srpnu 2020 a pandemie COVID-19 jsou události, jež ještě více zvýšily význam remitencí (LCAT, 2022).

Motivaci nebo spíše ochotu emigrantů remitovat se snažil zachytit Kasparian ve svém průzkumu vydaném roku 2009. Ten ukázal, že 49 procent migrantů poskytlo finanční podporu svým rodinám v Libanonu pravidelně nebo čas od času. Zajímavější je, že migranti tzv. první generace mají tendenci poskytovat podporu více, než migranti novější. Průzkum ukázal, že 58 procent těch, kteří migrovali v letech 1992 až 1996, finančně podporuje své rodiny, zatímco u těch, kteří migrovali v roce 1997, tento podíl klesá na 52,6 procent a dále klesá na 41,6 procent u těch, kteří migrovali v období 2001-2007.

V rámci převodů remitencí buď formálními cestami pomocí MTO a bankovních převodů, jež jsou sledovány v údajích o platební bilanci libanonské centrální banky a World Bank nebo pomocí neformálních cest. Dochází v Libanonu k navýšení převodů právě neoficiálními kanály, hlavně ve spojení s krizí a v důsledku problémů, které představuje formální bankovní sektor. Neformální toky jsou převáděny prostřednictvím mobilních aplikací jako je Purpl, nebo pomocí kryptografických burz (LCAT, 2022). Zpráva CNBC zjistila, že objemy kryptoměnových transakcí v Libanonu meziročně vzrostly o 120 procent (Sigalos, 2022).

Toufali (2019) zkoumal vliv remitencí na hospodářský růst Libanonu na základě ročních údajů za období 2003-2017. Zjištění této studie ukazují, že příliv remitencí do Libanonu má pozitivní a významný dopad na hospodářský růst Libanonu. Analýza dále ukazuje, že pokud by došlo k razantnímu snížení přílivu remitencí do Libanonu nebo pokud by se příliv remitencí zastavil úplně, ekonomika země by tím značně utrpěla. Důležité je tedy udržovat pevnou vazbu se svou diasporou. Podle Awdeha (2014) je úspěch či neúspěch diasporních vazeb založen na 3 klíčových faktorech. Za prvé, její velikost a bohatství, to, jak dobře se diaspoře daří, jak je organizovaná a jak snadno ji lze využít. Za druhé, vztah mezi diasporou a její domovskou vládou. Za třetí, patriotismus, tj. citové pouto k vlasti a národní identitě.

Awdeh (2014) ve své práci zmiňuje, že Libanon v posledních několika desetiletích neustále přitahuje finanční příliv, který souvisí za prvé s regionálním ropným bohatstvím, za druhé s atraktivitou nemovitostí v zemi a za třetí s existencí početné libanonské diaspory, podle údajů KNOMAD (2022) čítala libanonská diaspora 867 037 migrantů.

Tyto finanční přílivy dle Awdeha (2014) podporuje 5 hlavních faktorů. Dva s přímým dopadem: cena ropy a úroková sazba a tři faktory, které tyto přílivy ovlivňují nepřímo: devizové rezervy, měnová stabilita a dolarizace ekonomiky. To se ovšem zhroutilo s příchodem již zmiňované hospodářské a politické krize v Libanonu, která započala ke konci roku 2019 a dále se prohlubuje. Zhoršilo se znehodnocování měny, inflace nadále prudce roste a hospodářský pokles poroste. Tlak na finanční zdroje je historicky nejvyšší (LCAT, 2022). Libanonská vláda po nesplacení eurobondů v hodnotě 1,2 miliardy USD v březnu 2020 nemá přístup na mezinárodní finanční trhy. Přímé zahraniční investice zůstávají minimální a devizové rezervy klesly na rekordně nízkou úroveň (Bartenstein & Khraiche, 2021).

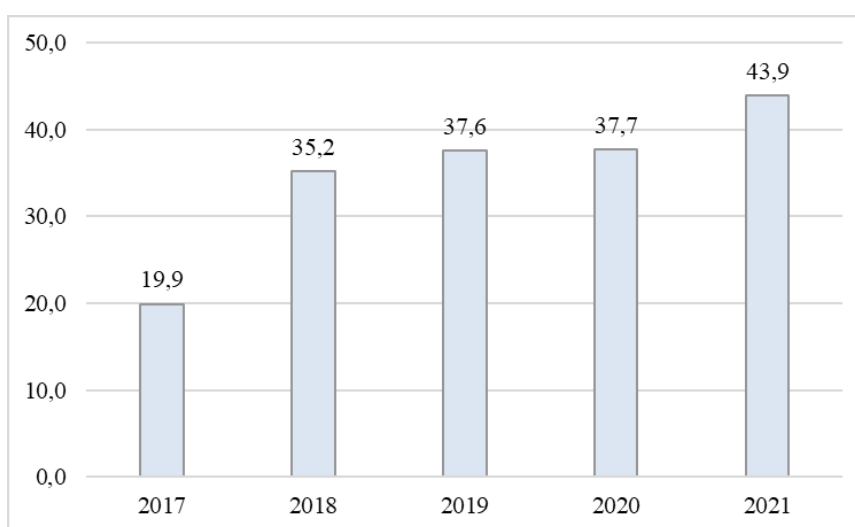
Toufaily (2019) i Awdeh (2014) se shodují, že libanonská vláda by měla zvýšit své úsilí o využití obrovských zdrojů remitencí přijetím komplexního plánu, který významně zvýší vliv diaspory na ekonomiku, na rozvoj a tvorbu pracovních míst. Vyhledky na vytváření pracovních míst v Libanonu totiž zůstávají nízké. Elzir (2021) konstatuje, že od konce roku 2019 přišel každý pátý Libanonec o práci. Arabský průzkum veřejného mínění mládeže zjistil, že 77 procent dotázaných mladých Libanonců aktivně usiluje o emigraci (Duncan, 2021). Aktivní usilování o emigraci ze strany většiny libanonské mládeže je předvídatelným důsledkem probíhajícího úpadku pracovních příležitostí na celostátní úrovni spolu s nízkými platy. Již tak už značná migrace odborníků a profesionálů ohrožuje postavení země na více frontách (Timour, 2020). Toufaily (2019) i Awdeh (2014) uvádí jako další nástroje, které mohou vést k vyššímu přílivu remitencí projekty zaměřené na výstavbu škol, bydlení, nemocnice nebo dalších projektů, z nichž mají prospěch rodiny migrantů v Libanonu, proto by mohly být pro emigranty zajímavé. Dle těchto autorů by to mohlo mít velký vliv na trvalý přínos remitencí k ekonomickému rozvoji.

Prioritou pro Libanon je po parlamentních volbách v roce 2022 dohoda o stabilizačním programu a programu strukturálních reforem podporovaném IMF. Právě nedostatečné provádění reforem dostalo libanonskou ekonomiku do stavu, v jakém se nachází (LCAT, 2022). Je naléhavě zapotřebí mezinárodní finanční záchranný balíček k zastavení recese a vytvoření podmínek pro oživení libanonské ekonomiky.

7.2 Tonga

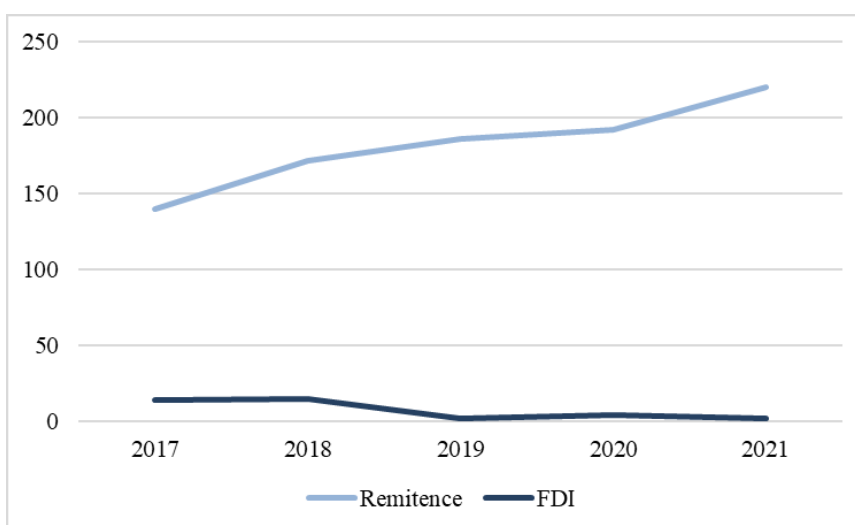
Druhým nejvíce závislým státem na remitencích v minulém roce byl ostrovní stát Tonga. V roce 2021 tvořily remitence 43,9 procent GDP Tongy. Remitence byly a jsou pro ekonomiku Tongy důležité. Jejich podíl na GDP v posledních letech neustále roste, jak lze vidět na obrázku 13. „Tonžská ekonomika by bez remitencí nepřežila,“ prohlásil v roce 2018 tonžský vládní úředník Sefita Hao'uli (International Finance Corporation [IFC], 2018).

Obr. 13: Podíl remitencí na GDP Tongy v letech 2017-2021 (%)

Zdroj: Vytvořeno autorem dle KNOMAD (2022b)

Obr. 14: Příliv remitencí a FDI na Tongu v období 2017-2021 (mil. USD)

Zdroj: Vytvořeno autorem dle KNOMAD (2022b) a UNCTAD (2022)

Význam a důležitost remitencí dokumentuje i obrázek 14, který znázorňuje příliv remitencí a FDI do Tongy v letech 2017-2021. Příliv remitencí je mnohem vyšší, než

příliv FDI, jejichž příliv je téměř zanedbatelný a každým rokem se objem remitencí proudících do tonžské ekonomiky zvyšuje, zatímco příliv FDI od roku 2019 klesá nebo dosahuje skoro nulových hodnot. Pro porovnání celkový objem remitencí v roce 2021 činil dle údajů WB 220 mil. USD a objem FDI pouze 2 mil. USD.

A jak se remittance do Tongy dostávají? V 70. a počátkem 80. let 20. století převažoval převod neformálních kanálů pomocí kurýrů. Rostoucí objem remitencí vedl k rozvoji formálnějších kanálů. Začali se uskutečňovat převody pomocí MTO jako jsou, hlavně Western Union a MoneyGram, ale i další a také bankovní převody remitencí (Taufatofua, 2011). Jak, ale uvádí IFC (2018) poplatky, které Tonžané platily za posílání peněz, těmito MTO byly nepřiměřeně vysoké, proto IFC a Tonžská rozvojová banka s podporou WB a vlád Austrálie a Nového Zélandu vyvinuly online produkt pro bezhotovostní převody *'Ave Pa'anga Pau*, který umožní Tonžanům posílat peníze do jejich vlasti rychlým a bezpečným způsobem a za výrazně nižší náklady, než jiné služby. Tato digitální remitenční služba je dostupná pouze emigrantům v Austrálii a na Novém Zélandě, což není žádný velký problém. Jedná se totiž o nejčastější cílové země tonžských emigrantů. V roce 2021 dle údajů KNOMAD (2022) čítala tonžská diaspora 76 857 migrantů, z toho přibližně 40 tisíc těchto emigrantů se nacházelo na Novém Zélandě a v Austrálii. Poprvé byl *'Ave Pa'anga Pau* spuštěn v roce 2017 na Novém Zélandu a v Austrálii v roce 2020 (IFC, 2020).

Choong a kol. (2010) zkoumali vztahu mezi remitencemi a hospodářským růstem na Tonze v období 1981-2000. Tato studie ukazuje, že příliv remitencí do Tongy spolu s likviditou v bankovním systému vedly k nárůstu úvěrů soukromých subjektů a tím i k větším hospodářským aktivitám, které vedly k většímu vývozu a růstu GDP. Studie Lin (2011) se zase snažila o to, zda má příliv remitencí významný vliv na směnný kurz. Výsledky naznačují, že makroekonomické podmínky v přijímacích zemích a kolísání směnného kurzu jsou pro remitenty důležité a ovlivňují objem remitencí. Růst remitencí klesá s posilující měnou Tongy, ale zvyšuje se s vyšším růstem GDP a nižší mírou nezaměstnanosti v zemích, odkud jsou remittance zasílány.

Choong a kol. (2010) dále uvádí 3 možnosti, které by mohly vést k vyššímu růstu. Za prvé, rozvoj finančního sektoru je dle autorů klíčem k dosažení pro růst, je třeba proto přijmout vhodná motivační opatření na podporu remitencí, aby je recipienti ukládaly ve finančních institucích. Za druhé, již zmiňované motivační opatření by měla zahrnovat vyšší úrokové sazby pro vklady remitencí než pro vklady v domácí měně. Za třetí, vláda

by měla po konzultaci se státními finančními institucemi přezkoumat současnou strukturu poplatků a dalších plateb na obou stranách remitenčního koridoru s cílem odstranit překážky, které by mohly omezovat tok remitencí formálními kanály. Krokem dopředu v tomto ohledu je již zmiňovaná služba *'Ave Pa'anga Pau*.

Pro tichomořské ostrovní státy, včetně Tongy jsou, jak uvádí Lin (2011) remitence hlavně finance vedoucí, většinou ke spotřebě domácností. Jsou životně důležitým kanálem, který podporuje rodiny a pomáhá některým zakládat malé podniky. Pro mnohé nabízí příjem z remitencí cestu z chudoby. Čtyři z pěti tonžských domácností dostávají převody ze zahraničí a ty pro ně představují hlavní zdroj příjmu (IFC, 2020). Do spotřeby, která zahrnuje, jak píše Taufatofua (2011) např. potraviny, benzín do vozidel, elektřinu, vodu a telefony. Jedná se zkrátka o pravidelné výdaje včetně veřejných služeb, které se staly součástí každodenního života na venkově. Mimo tyto výdaje směřuje velké množství remitencí do církve. Většina Tonganů jsou oddaní křesťané a štědrě podporují provoz svých církví a přispívají jak věcnými, tak finančními dary.

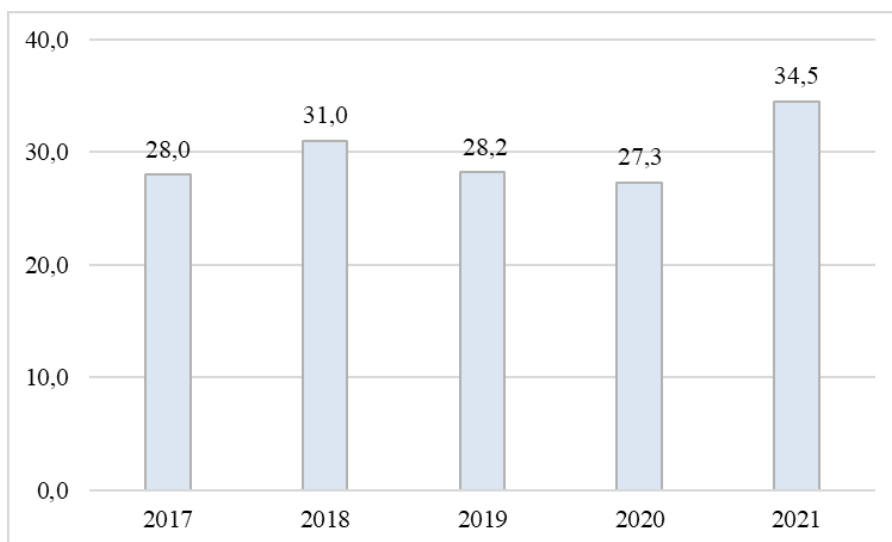
Tonžské ekonomice brání v rozvoji hlavně to, že Tonga je z nejzranitelnějších zemí na světě vůči dopadům měnícího se klimatu. Tonžští obyvatelé byli opakovaně vystaveni klimatickým nebezpečím, jako jsou tropické cyklóny, vzestup hladiny moře spojený s bouřkovými vlnami či sucha, to vše jsou situace, které vážně brání rozvoji. Posledním neštěstím, které Tongu zasáhlo byla erupce podmořské sopky Hunga Tonga–Hunga Ha‘apai. **Vzhledem k tomu, že většina populace se živí zemědělstvím a rybolovem, kontaminace životního prostředí sopečným popelem narušila toky jejich příjmů a současně způsobila prudký nárůst cen komodit v důsledku nedostatku potravin a pitné vody (BASE, 2022).**

Naštěstí pro Tongu remitence od emigrantů vykazují velkou stabilitu a ani v krizi jejich příliv neklesá, spíše má tendenci růst, což drží Tongu od velké ekonomické krize. Co by se ovšem stalo, kdyby došlo k výraznému poklesu? Lee (2006) má za to, že jakékoli výraznější snížení objemu remitencí způsobí spíše náhlý pokles dovozu do Tongy než další prohloubení obchodního deficitu. Snížená úroveň dovozu by měla vážný nepříznivý dopad přímo na vládní příjmy a vedla by k dalším ztrátám z následného omezení jiných činností. Reverzní multiplikační efekt by způsobil mnoho bankrotů v maloobchodním sektoru, úbytek vládních služeb a klesající životní úroveň, což by mnoho lidí přimělo vrátit se do samozásobitelské ekonomiky. Dalším následným účinkem by mohly být politické otřesy

7.3 Tádžikistán

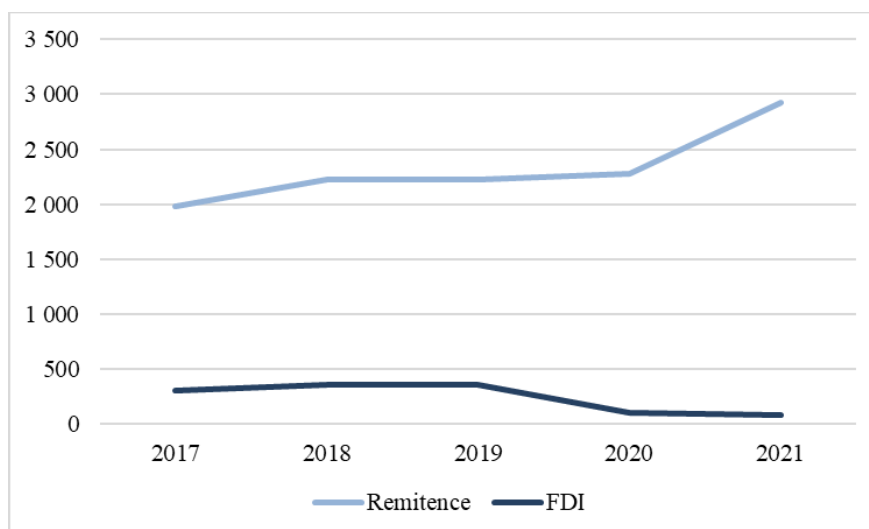
Jednou ze zemí nejvíce závislých na migraci a přílivu remitencí ze zahraničí je i Tádžikistán. Soukromé převody peněz od migrujících pracovníků přispívají k tádžickému rozpočtu a pomáhají ekonomice nadměrnou měrou, od roku 2007 v průměru mezi 20-40 procenty GDP (Murakami a kol., 2022). Obrázek 15 monitoruje podíl remitencí na GDP Tádžikistánu za období 2017-2021. V tomto období byl nejmenší podíl remitencí na GDP roku 2020, kdy činil 27,3 procent, nejvyšší byl naopak hned následující rok, tedy 2021, kdy remitence tvořily 34,5 procenta GDP.

Obr. 15: Podíl remitencí na GDP Tádžikistánu v letech 2017-2021 (%)

Zdroj: Vytvořeno autorem dle KNOMAD (2022b)

Obr. 16: Příliv remitencí a FDI do Tádžikistánu v období 2017-2021 (mil. USD)

Zdroj: Vytvořeno autorem dle KNOMAD (2022b) a UNCTAD (2022)

Pro Tádžikistán jsou remittance největším externím zdrojem financí. Jejich příliv je větší i, než příliv FDI. Porovnání těchto dvou největších externích zdrojů financí pro rozvojové státy v období 2017-2021 ukazuje obrázek 16. Na obrázku je také vidět proticykličnost remitencí, tedy, že mají tendenci růst v době krize v domovských zemích migrantů, zatímco toky soukromého kapitálu mají tendenci klesat. Referenčním rokem je rok 2019, po němž byla tádžická ekonomika ovlivněna pandemií COVID-19. Z obrázku zřetelně vyplývá, že objem remitencí se zvýšil, zatímco objem FDI naopak snížil. Pro Tádžikistán i další středoasijské státy je prioritou hledání větších obchodních a investičních příležitostí. United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD) ve svém článku (2023) uvádí, že FDI klesají zejména v sektorech, jako je výroba, stavebnictví, telekomunikace a zemědělství, a varuje, že takové trendy ohrožují schopnost země zpracovávat domácí suroviny a vytvářet vysoce kvalitní hodnotové řetězce.

Peněžní převody jsou do Tádžikistánu zasílány několika různými kanály: prostřednictvím bank a MTO, prostřednictvím přátel nebo jiných osob, které cestují do Tádžikistánu, a prostřednictvím emigrantů, jež osobně přivážejí naspořené peníze při návratu domů. Je pozitivním znamením, že 87 procent emigrantů zasílalo remittance oficiální cestou, tedy pomocí bank a MTO, zatímco pouze zbylých 13 procent zasílalo peníze prostřednictvím jiných osob či přátel (ILO Subregional Office for Eastern Europe and Central Asia [ILO], 2010). Dá se předpokládat, že pandemie a omezené možnosti cestování ještě stupňovali využívání oficiálních cest k zasílání remitencí.

Remittance posílané do Tádžikistánu pomáhají rodinám migrantů vyřešit některé jejich finanční problémy a velká část z nich je určena na pomoc, kdy jsou tyto prostředky použity na pokrytí okamžitých potřeb domácností (ILO, 2010). Algu (2021) tvrdí, že více než 80 procent remitencí do Tádžikistánu jde na základní věci, jako je jídlo, oblečení a přístřeší. Dále konstatuje, že nedostatek ekonomických příležitostí doma ponechává Tádžickému lidu, zejména těm ve venkovských oblastech, malý prostor k samostatnému růstu. Investice do dlouhodobě udržitelných ekonomických aktivit jsou však dle ILO (2010) poměrně omezené. Podle jejich průzkumu je, ale v tádžických domácnostech potenciál úspor a investic obrovský. Existuje, ale několik překážek, které brzdí tento potenciál. Zejména nedostatek kvalifikovaných odborníků, nízká úroveň finanční gramotnosti a nedůvěra vůči bankám, špatná infrastruktura či rizika spojená s nestabilitou (banky považují příjmy z převodů peněz za nestabilní).

Další věcí, která může vyvolávat znepokojení ve vztahu k remitencím je fakt, že tádžičtí migranti jsou ve velké míře koncentrováni v ruském regionu. Jako součást bývalého Sovětského svazu udržuje Tádžikistán s Ruskem úzké hospodářské vazby. Z celkového počtu 592 382 tádžických emigrantů v roce 2021 dle dat KNOMADU (2022) si jich přibližně 80 procent vybralo Rusko jako cílovou zemi pro práci. Jedná se hlavně o práci ve stavebnictví zejména jako dělníci. Nedostatečná diverzifikace cílových zemí o odvětví v zaměstnání činí migranty zranitelnými na změny v ruské ekonomice a její migrační politice. Pokles remitencí v roce 2014 byl způsoben velkými makroekonomickými turbulencemi v Rusku, v roce 2015 změnou ruské migrační politiky, když zavedla pracovní patentový systém pro migrující pracovníky z bezvízových států do Ruska, což vedlo k výrazně vyšším nákladům na migraci (Murakami a kol., 2022).

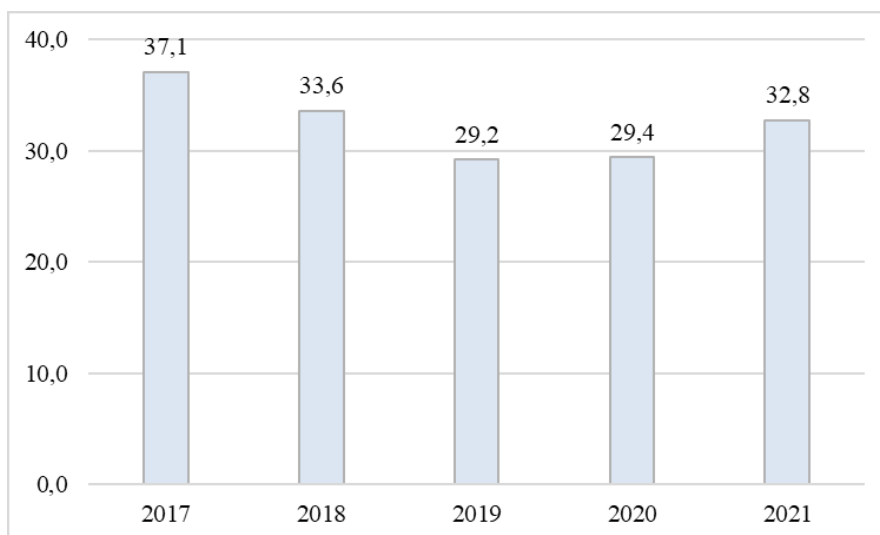
Ekonomika Tádžikistánu trpěla pandemií COVID-19. Příjmy rozpočtu se snížily o 227 milionů USD, takže vláda byla nucena uchýlit se k externím půjčkám a grantům. Prezident Emomali Rahmon napsal, kvůli tomu v dubnu 2020 dopis IMF. Ve svém dopise Rahmon popsal ekonomickou situaci v Tádžikistánu jako nepříznivou a požádal o pomoc (Central Asian Bureau for analytical reporting [CABAR], 2020). Pomoci se Tádžikistán dočkal, ke konci dubna 2020 WB schválila grant ve výši 11,3 milionu USD na projekt nouzového stavu COVID-19 v Tádžikistánu. Jednalo se o poskytnutí nouzové finanční pomoci chudým domácnostem a posílení kapacity zdravotní péče v zemi (Algu, 2021).

Odborníci tvrdí, že účinky spojené s pandemií se budou dále jen zhoršovat (CABAR, 2020). Agentura Spojených států amerických pro mezinárodní rozvoj (USAID) a WB jsou organizace, které se snaží pomoci tádžikistánské ekonomice vrátit se na správnou cestu. USAID začala poskytovat pomoc Tádžikistánu již v roce 1992 a její práce pokračuje dodnes. Aby USAID pomohla vybudovat domácí ekonomiku Tádžikistánu a snížit její závislost na remitencích, různými způsoby podporuje expanzi soukromého sektoru (Algu, 2021). Algu (2021) dále tvrdí, že i přesto dělá vláda málo pro diverzifikaci tádžické ekonomiky, aby se v budoucnu vyhnula hospodářské katastrofě. Potřebuje zavést domácí hospodářskou politiku, která podpoří rozvoj soukromého sektoru. Kromě toho jsou nezbytné zásady, které pomohou udržovat stabilní prostředí pro činnost soukromého sektoru (Algu, 2021).

7.4 Kyrgyzstán

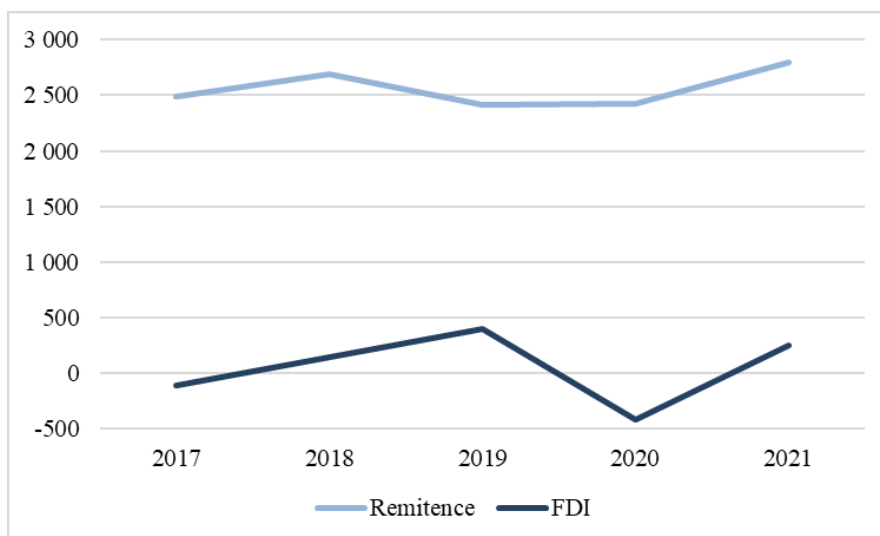
Remitence jsou hlavním palivem kyrgyzské ekonomiky. Již více, než desetiletí tyto soukromé finanční převody ze zahraničí významně přispívají k GDP země. Trvale od roku 2010 remitence tvoří více, než 25 procent GDP Kyrgyzstánu, což jej jako zemi řadí mezi státy nejvíce závislé na remitencích. Přehled podílu remitencí na GDP v období 2017-2021 znázorňuje obrázek 17. V roce 2021 tvořily tyto finance 32,8 8 procent kyrgyzského GDP. Po Libanonu, Tonze a Tádžikistánu to tedy z Kyrgyzstánu dělá čtvrtou nejvíce závislou zemi na remitencích v daném roce.

Obr. 17: Podíl remitencí na GDP Kyrgyzstánu v letech 2017-2021 (%)

Zdroj: Vytvořeno autorem dle KNOMAD (2022b)

Obr. 18: Příliv remitencí a FDI do Kyrgyzstánu v období 2017-2021 (mil. USD)

Zdroj: Vytvořeno autorem dle KNOMAD (2022b) a UNCTAD (2022)

Důležitost remitencí pro Kyrgyzstán lze poznat i z obrázku 18, jež znázorňuje příliv remitencí a FDI v 5-ti letém období (2017-2021), což jsou pro rozvojové země nejdůležitější zdroje externího financování. Příliv FDI je mnohem rozkolísanější, než toky remitencí a v roce 2017 a 2020 dosahovaly záporných hodnot. Negativní hodnoty přímých zahraničních investic ukazují, že odliv investic převyšuje jejich příliv. Jak poukazuje Eurostat (2018) může jít např. o divestice nebo reinvestice mimo zemi, splácení závazků, ztrátové hospodaření společnosti či dividendy společnosti převyšují zaznamenané příjmy za dané období nebo.

O struktuře toků remitencí z hlediska kanálů remitencí je však známo jen velmi málo. Podle odborníků z Národní banky většina remitencí do Kyrgyzstánu pochází z oficiálních zdrojů prostřednictvím komerčních bank a hlavně různých provozovatelů peněžních převodů (MTO) a to kvůli jejich široké dostupnosti v zemi. MTO mají svá zastoupení nejen ve městech, ale také v okresních centrech. Bezpečnost transakce, stále se snižující náklady a rychlost transakce, protože převádějí peníze během několika hodin, jsou další důvody, proč jsou tyto prostředky využívány (Jenish a kol., 2016). Průměrné náklady na zaslání peněz ze zahraničí do Kyrgyzské republiky činí mnohem méně, než do mnoha jiných států globálního Jihu. Zaslání např. peněz z Ruska (hlavní odesílatel) činí při zaslání 200 USD méně, než 1 procento ze zaslání částky (RPW, 2022).

Kyrgyzská republika má mladé obyvatelstvo Gao a kol. (2021) ve své práci uvádí průměrný věk kyrgyzského obyvatelstva 26,5 roku. Investice do lidského kapitálu proto mohou být pro budoucí rozvoj Kyrgyzstánu velice zásadní. Ve své práci Gao a kol. (2021) zkoumají vazby mezi remitencemi a úrovní vzdělanosti. Zjišťují, že remitence mají negativní vliv na vzdělání, na výsledky i na školní docházku dětí. Lze tyto výsledky přičíst nárůstu dětské práce v zemědělství a na farmách, zejména u chlapců. Zemědělský sektor je pro ekonomiku Kyrgyzstánu také velice důležitý. Právě remitence a zemědělství jsou nejdůležitější položky kyrgyzské ekonomiky (Mihojic, 2021). Migrace se týká především mužů, v domovské zemi, tudíž zůstávají pouze ženy s dětmi a z toho důvodů dochází k nárůstu dětí, převážně tedy chlapců, kteří pracují v zemědělském sektoru. Mimo to, si tyto dopady vysvětlit tím, že na investice není vyčleněno tolik remitencí, protože většina jde do spotřeby (Gao a kol., 2021). Ze studie provedené Gao a kol. (2021) vyplývá hlavní zjištění a to přijmout opatření, jež by mohla tyto negativní dopady zmírnit a vymyslet způsoby, jak motivovat rodiny vůbec k investování remitencí a následně k investování do lidského kapitálu. Intervenční programy by měli být navrženy tak, aby

zlepšily finanční gramotnost, aby veřejnost lépe pochopila přínosy z dlouhodobých výdajů (např. na vzdělání a zdraví) oproti krátkodobým výdajům (např. na bydlení).

Již bylo zmíněno, že v Kyrgyzstánu převládá využití remitencí ke spotřebě, téměř 70 % remitencí je vynaloženo na spotřebu. Jako prostředek spotřeby remitence představují záchrannou síť a zvyšují kupní sílu obyvatelstva jednotlivých domácností, které je přijímají. Závažným nedostatkem toku remitencí do Kyrgyzstánu je tedy to, že nejsou směřovány do investic. Pracovní migrace a tok remitencí však hrají významnou roli při zvyšování spotřeby a snižování chudoby v Kyrgyzstánu. Vzhledem k rozsahu tohoto fenoménu je však třeba říct, že s sebou nese i určitá rizika, protože velká část pracovní síly zemi opustila (Akmoldoev & Budaichieva, 2012). V roce 2021 dle dat KNOMADU (2022) čítala 804 188 emigrantů. Stejně jako v případě Tádžikistánu i zde je cílovou zemí Rusko hlavně, kde je cca. 75 procent emigrantů z Kyrgyzstánu, kteří mohou být dotčeni změnami v ruské ekonomice a její migrační politice.

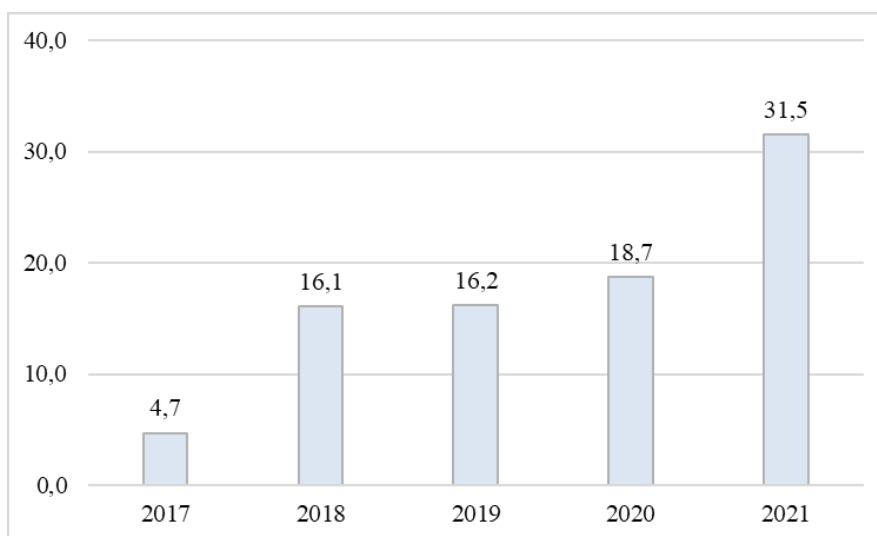
Remitence se z pouhého doplňkového zdroj příjmu, který přispívá k rozvoji zemědělství a k příjmům domácností, se remitence staly hlavním zdrojem příjmů pro většinu Kyrgyzstánců, zejména ve venkovských oblastech. Ačkoli finanční převody ze zahraničí v rámci rodiny pomáhají posílat domácnostem a rozvojovým ekonomikám udržet udržitelnou životní úroveň, přetrvávající přílišná závislost na těchto financích může podnitit větší ekonomickou zranitelnost v ekonomikách, v nichž se vyskytují významné finanční krize nebo náhlé přerušování migrace může ohrozit životní jistoty domácností (Mihojic, 2021). Poslední krizí, jež zasáhla Kyrgyzstán, ale i celý svět je pandemie COVID-19, příliv remitencí však nepoznamenala.

Je zřejmé, že Kyrgyzstán potřebuje začít provádět účinné reformy, které zaměřené na venkovské oblasti a agrární sektor. Zlepšení agrární politiky a investice do venkovských oblastí mohou pomoci snížit vysokou emigraci a rozšířenou chudobu. Reformy by mohly podpořit příznivější prostředí pro místní obyvatele na místním trhu práce. Lepší podmínky na venkově by také mohly přilákat emigranty k návratu domů a přispět k oživení místní ekonomiky (Mihojic, 2021). Pro Kyrgyzstán je zkrátka důležité vynakládat trvalé úsilí na zmírnění závislosti na remitencích a místo toho, obnovit zemědělský sektor k posílení místní ekonomiky.

7.5 Samoa

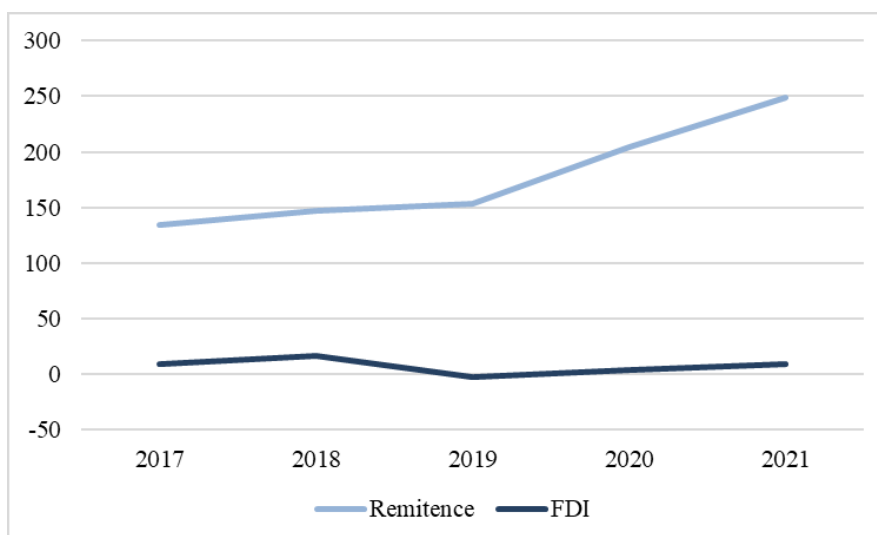
Posledním analyzovaným státem je tichomořský stát Samoa. V tomto státě na počátku sledovaného období (2017-2021) nebyly remitence pro ekonomiku Samoy, tak důležité jako je tomu dnes. Jejich podíl na GDP činil pouze 4,7 procenta, ale každým rokem podíl remitencí na GDP stoupal a v posledním roce, tedy 2021 byl podíl remitencí na GDP již 31,5 procent.

Obr. 19: Podíl remitencí na GDP Samoy v letech 2017-2021 (%)

Zdroj: Vytvořeno autorem dle KNOMAD (2022b)

Obr. 20: Příliv remitencí a FDI na Samou v období 2017-2021 (mil. USD)

Zdroj: Vytvořeno autorem dle KNOMAD (2022b) a UNCTAD (2022)

Z porovnání výše zmíněného podílu remitencí na GDP a zde (obrázek 20) zobrazeném vývoji přílivu remitencí si lze povšimnout, jak se růst remitencí odráží na růstu podílu

remitencí k GDP. Stejně jako u ostatních analyzovaných států i zde jsou remitence ve sledovaném období (2017-2021) hlavním zdrojem externího financování. V letech 2017-2019 se příliv remitencí pohyboval od 130 do přibližně 150 mil. USD. Roku 2021 už činily 250 mil. USD. Objem FDI se pohyboval v mnohem nižších částkách, kdy se většinou přílivy pohybovaly do 10 mil. USD. Maximem byl rok 2018, kdy objem přímých zahraničních investic činil 7 mil. USD. Hned následující rok FDI dosáhly negativních hodnot, vysvětlení co značí negativní hodnoty, viz podkapitola 7. 4 Kyrgyzstán. Roli v tomto poklesu hrála i epidemie spalniček, jež Samou v roce 2019 zasáhla. Mimo závislosti na zámořských převodech jsou hlavními produktivními sektory samojské ekonomiky zemědělství a cestovní ruch. Samojská vláda, ráda zvýšila příliv FDI do země. Investory lákají na úrodnou půdu a anglicky mluvící pracovní sílu. Nevýhodou ovšem je vzdálenost země od hlavních trhů, což ovlivňuje náklady na dovoz i vývoz (Harding, 2020). Vysoké náklady zaslání remitencí na Samou ovlivňovaly způsoby zaslání peněz, emigranti měli dilema, zda finance zaslat oficiální cestou nebo radši neformální cestou. Rozdíly za zaslání peněz pro stejné koridory u různých provozovatelů převodů peněz byly značné (Porteret, 2022). Důležitými kroky k zaslání remitencí oficiálními kanály jsou pro Samou tzv. mobilní peníze, jež mají žádné nebo velmi malé poplatky. Od září 2020 do února 2021 bylo umožněno zákazníkům Australia and New Zealand Banking Group v Austrálii a na Novém Zélandu posílat peníze elektronicky bez poplatku prostřednictvím internetového bankovníctví a aplikace GoMoney. Telekomunikační společnost Digicel Samoa v prosinci 2020 spustila mobilní službu s názvem MyCash, která umožňuje zákazníkům posílat a přijímat peníze stále bez poplatků (IOM Regional Office for Asia and the Pacific, 2021). Tyto aplikace se žádnými nebo minimálními poplatky mají podnítit emigranty, kteří na úkor vyšších poplatků u bank a MTO raději zasílají peníze neformální cestou, aby přešli k posílání financí oficiální cestou.

Samojská diaspora měla v roce 136 815 emigrantů, stejně jako v případě Tongy i zde jsou hlavními cílovými destinacemi Austrálie a Nový Zéland, cca. 70 procent z celkového počtu emigrantů žije a pracuje v těchto státech (KNOMAD, 2022). Vzhledem k tomu, že remitence na Samoe jsou hlavním přispěvatelem k ekonomickému výkonu a hlavním zdrojem příjmu pro mnoho domácností, vliv vnějších otřesů, by mohl mít vážné důsledky (Chand a kol., 2020). Stejně jako u Tongy i zde Samoy nepomáhá její geografická poloha, kdy je často vystavena klimatickým hrozbám. Lze zmínit tsunami v roce 2009, cyklon Evan v roce 2012, roku 2019 Samou zasáhla již zmiňovaná epidemie spalniček a

následující rok se nejen Samoa, ale celý svět musel potýkat s pandemií COVID-19. Všechny tyto pohromy těžce ovlivnily místní podnikání s různou mírou zastavení hospodářské činnosti. Zvláště těžce byl zasažen turistický průmysl. Samoa prokázala, že přijme extrémní opatření, aby zabránila ztrátám na životech, a to i na úkor masivních ekonomických ztrát (Harding, 2020). Samojská diaspora při všech těchto katastrofách neváhala a remitence zaslala, takže jejich příliv nekolísá spíše i rostl. Chand a kol. (2020) zaznamenal, že během tsunami v roce 2009 byl příliv remitencí 3,6krát vyšší ve srovnání s normálním rokem. Stejný autor se poté zabíral dopady COVIDU-19 na příliv remitencí Samoy. Výsledkem je, že pandemie pozitivně ovlivnila přílivy remitencí na Samou, což je patrné i z obrázku 20. Hlavně silné kulturní a sociální vazby jsou důvodem proč i během nepříznivých událostí zůstává finanční podpora v podobě remitencí pro obyvatele tichomořských ostrovů silná.

Mezi negativní dopady lze zařadit značnou závislost na těchto finančních tocích a to, jak pro ekonomiku tak i domácnosti. Členové některých domácností jsou již zvyklé na peníze od svých rodinných příslušníků ze zámorí a nechtějí se ani podílet na pracovním trhu, remitence představují jejich jediný příjem. Spoléhání se na remitence souvisí s polynéskou kulturou a historií. Panují však obavy, že mladší generace narozené nebo vyrostlé v zahraničí mohou cítit menší povinnost udržovat tyto tradice v takové míře, v jaké jsou nyní (Pepper, 2016).

Vzhledem k důležitosti diaspory samojská vláda v posledních letech zintenzivnila své úsilí v oblasti zapojení diaspory do jejich původní komunity. Hlavní překážkou pro zapojení diaspory, zejména pokud jde o návrat emigrantů zpět na Samou je nedostatek ekonomických příležitostí. V roce 2016, ale změnila zákon o státním občanství s cílem zmírnit podmínky udělování občanství ve prospěch potomků Samoanů narozených v zahraničí a zřídila také oddělení pro vztahy se samojskou diasporou, které začalo pracovat a komunikovat se samojskými komunitami v zahraničí. Vláda také uznává, že význam příjmů z remitencí pro samojskou ekonomiku je značný a snaží se vypracovat strategie, které by umožnily využití remitencí k ekonomickému rozvoji, jde zejména o to podpořit úspory, investice a zakládání podniků (Porteret, 2022).

7.6 Zhodnocení

U všech států přestavovaly remitence v roce 2021 podíl více, než 30 procent GDP. U Libanonu to bylo dokonce přes 50 procent, je to dáno rozsáhlou ekonomickou krizí, jež

Libanon od roku 2019 zažívá, ta vedla k bankovnímu kolapsu či krizi likvidity. Lze se domnívat, že rostoucí objem remitencí vede k vyššímu podílu na hrubém domácím produktu. U některých států to může být pravda, ale na příkladu Libanonu či Kyrgyzstánu lze vidět, že vyšší příliv soukromých financí notně nemusí vést k vyššímu podílu remitencí na GDP. To se odvíjí i od ostatních produktivních sektorů ekonomiky, pro analyzované státy se jedná hlavně o zemědělský sektor.

Obecně se jako nejdůležitější zdroj externího financování pro rozvojové země uvádějí FDI, ale stále rostoucí příliv remitencí zapříčinil, že rozdíly mezi objemy remitencí a objemy FDI se ztenčují. V mnoha zemích již přílivy remitencí převyšují přílivy přímých zahraničních investic. U všech popisovaných zemí za sledované období (2017-2021) platilo, že objem remitencí převyšoval objem FDI. U Kyrgyzstánu i Samoy byly roky kdy FDI zaznamenaly negativní hodnoty. Hlavní výhodou a důležitým aspektem remitencí oproti FDI je již jejich zmiňovaná stabilita. Za sledované období si všechny státy prošly pandemií COVID- 19, kde se tato stabilita prokázala. U Tongy, Tádžikistánu, Kyrgyzstánu i Samoy došlo k menšímu či většímu nárůstu, u Libanonu sice došlo k poklesu, ale ne nějak výraznému oproti poklesu FDI. Otázkou ovšem zůstává, na kolik tento růst ovlivnil přesun emigrantů od zasílání remitencí neformálními kanály formálními. Vzhledem k omezenému cestování ubyla možnost zaslat remittance pomocí kurýrů, tudíž ti, jež využívali zasílání remitencí touto formou, byli nuceni, jestliže chtěli podporovat rodinu a příbuzné v domovské zemi i v těchto dobách využít formální cesty.

Hlavní využití remitencí v těchto státech je, že pomáhají rodinám zvýšit svůj příjem a možnost vymanit se z chudoby. Většinou jsou tyto prostředky použity na pokrytí okamžitých potřeb domácností. Nedostatkem je, že nejsou využívány k investicím. Úkolem pro vlády je vypracovat strategie, které by umožnily využití remitencí k investicím nebo provést reformy, jež by také podpořily množství remitencí využívaných pro investiční prostředky, jelikož investice jsou důležitým faktorem pro ekonomický růst. Dalším negativním faktorem, který může hrát roli je veliké spoléhání se na to, že toky remitencí do těchto států budou proudit stále. V případě Libanonu, Samoy či Tongy bylo zjištěno, že diaspora těchto států cítí silné pouto se svojí rodnou zemí a proto se snaží pomáhat a zabezpečit své příbuzné, jež v rodné zemi zůstaly nebo je to v jejich kulturních zvycích, již zakořeněno. Převládají však obavy, že mladší generace narozené nebo vyrostlé v zahraničí mohou cítit menší povinnosti vůči svým příbuzným ve státech svého původu, což může do budoucna ohrozit objem remitencí směřující do těchto států.

Závěr

Remittance jdou ruku v ruce s migrací, jež lidstvo provozuje již po staletí. V globální ekonomice proto nejsou žádnou novinkou. Ve 20. století jim ovšem nebyla věnována taková pozornost jako dnes. S přelomem století došlo ke značnému růstu, což neuniklo pozornosti odborníků, kteří se jimi začali zabývat a studovat jejich dopady. V roce 2021 byly druhým nejvýznamnějším zdrojem externího financování

Růst remitencí není spojen pouze s tím, že emigranti skutečně zasílají větší finanční obnosy zpět do zemí původu, ale také ze stále se zlepšujícím sběrem dat. Hlavním problémem při sběru dat o obnosu remitencí je existence neformálních kanálů. Jde o zaslání remitencí pomocí kurýrů či s využitím neformálních systémů pro převod peněz. Finance zasláné těmito možnostmi nejsou nikde zaneseny, tudíž otázka kolik činí skutečný objem remitencí v globální ekonomice, zůstává pouze v rovině odhadů. Odborníci se domnívají, že by se objem remitencí mohl navýšit o 35 až 75 procent při započítání neformálních remitencí. K využívání neoficiálních možností vedly migranty především vysoké náklady spojené se zasíláním těchto financí oficiální cestou. Snížení nákladů na převody se, proto stalo důležitým politickým cílem

Hlavním cílem této bakalářské práce bylo zmapovat a zanalyzovat rozvojové dopady nejprve ve státech globálního Jihu a poté blíže zanalyzovat tyto dopady u 5 států, u nichž měly remittance nejvyšší podíl na GDP v roce 2021. To obnášelo vytvoření si databáze s daty o remitencích pro státy globálního Jihu, byla použita data ze stránky organizace KNOMAD, která disponuje nejrozsáhlejší datovou databází. Omezením je, že některé státy obnosy remitencí neuvádějí, ty tedy v databázi chybí, jinak s databází lze pracovat s vysokou mírou spolehlivosti.

Prvotně se práce zaměřila na vymezení zájmového území, aby bylo jasné, v jakých částech světa se budou dané efekty remitencí analyzovat. Možností jak si státy globálního Jihu vymezit je více. V práci se jako se státy globálního Jihu pracuje se zeměmi, jež jsou součástí koalice G-77, pojmenované podle počtu členů, kteří koalici společně zakládali. V současné době již čítá 134 rozvojových zemí. Navíc je k těmto státům autorem přiřazen Kyrgyzstán, který je na remitencích dlouhodobě závislý. Remittance se vysokou měrou podílejí na GDP tohoto státu, což bylo vhod v rámci poslední kapitoly.

Následovala kapitola, jež se zabírala remitencemi z obecného hlediska. Došlo zde k dělení a vymezení typů remitencí. Mimo to zde byly podrobněji popsány způsoby a možnosti zaslání remitencí oficiálními i neoficiálními kanály.

Poté byly analyzovány ekonomické a sociální efekty remitencí ve státech globálního Jihu. V rámci mikroekonomických efektů bylo zjištěno, že remitence jsou velmi efektivní na úrovni domácností, jelikož přímo zvyšují její příjmy. V dlouhodobém horizontu mohou mít také efekt na snižování příjmové nerovnosti. Vliv na makroekonomickou situaci přijímací země mají remitence pouze tehdy, je-li jejich výskyt v ekonomice velmi významný (např. podíl remitencí na GDP). V tom případě mohou zvýšit úvěruschopnost státu a zlepšit jejich přístup k úvěrům na mezinárodních kapitálových trzích. Analyzovány jsou především vlivy remitencí na ekonomický růst. V tomto ohledu nemusí být výsledky vždy pozitivní v důsledku toho, že větší využití remitencí je do spotřeby na úkor investic. Vlády jednotlivých států se snaží soustředit remitence na investiční použití, jejich snahy zatím ovšem přicházejí vniveč. Výrazným sociálním efektem je vliv na chudobu. Bylo zjištěno, že remitence pozitivně působí na redukci chudoby. Dále byl zkoumán vztah mezi remitencemi a HDI, zde se prokázalo, že příliv remitencí neovlivňuje růst či pokles HDI. Na druhou stranu přílivy remitencí jsou vykoupeny emigrací pracovní síly a dále rozpadem rodinných vazeb.

Závěrečná kapitola se zaměřila na státy, pro něž remitence představovaly nejvyšší podíl na GDP v roce 2021. Jmenovitě jde o Libanon, Tongu, Tádžikistán, Kyrgyzstán a Samou. Vývoj remitencí na GDP u těchto států byl následně sledován v 5ti letém období (2017-2021). Za stejné období byl sledován i vývoj remitencí a FDI směřujících do těchto států. Pro všechny tyto státy remitence představovaly nejdůležitější zdroj externího financování, kdy jejich obnos předčil obnos FDI. Vzhledem k vymezenému období všechny analyzované země si prošly pandemií COVID-19. V těchto časech se prokázala stabilita remitencí, jelikož zasílány objem těchto financí se příliš nezměnil, kromě Libanonu, který zaznamenal lehký pokles, ostatní státy zaznamenaly vyšší příliv remitencí. Mezi faktory, které vedly k vyššímu přílivu remitencí, může být pouze skutečnost, že emigranti opravdu zaslali větší množství financí, roli ovšem mohlo hrát i omezené cestování a přechod neformálních kanálů k formálním. Role remitencí v těchto státech je taková, že hlavně pomáhají domácnostem zvýšit svůj příjem a možnost vymanit se z chudoby. Jejich hlavní využití je do okamžité spotřeby a ne do investic, kvůli čemuž je jejich vliv na ekonomický růst spíše okrajový. Úkolem pro vlády je podpořit množství

remitencí využívaných pro investiční prostředky. Vzhledem k velké závislosti na těchto tocích je také otázkou co by s danými státy udělalo náhlé zastavení přílivu remitencí.

Seznam použitých zdrojů

- Adams Jr, R. H., Azad, A. K., Bagasao, I. F., Ballard, R., Bielefeld, N., Chimhowu, A. O., Koury, G. E., Grace, D. C., Hernandez-Cross, R., Kapur, D., Koning, A., Korovilas, J. P., Maimbo, S. M., Ndarishikanye, B., Omer, A., Orozco., Page, J., Passas, N., Piesse, J., ...Sander, C. (2005). *Remittances: Development Impact and future Prospects*. The International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank. <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/7339/32598a.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Adams Jr., R H., & Page, R. (2005). Do International Migration and Remittances Reduce Poverty in Developing Countries? *World Development*, 33(10). 1645-1669. DOI:10.1016/j.worlddev.2005.05.004
- Akmoldoev, K., & Budaichieva, A. (2012, 11. října). *The Impact of Remittances on Kyrgyzstan Economy*. International Conference on Eurasian Economies, Almaty, Kazachstán.
- Algu, S. (2021). *Remittances To Tajikistan And COVID-19*. The Borgen Project. <https://borgenproject.org/remittances-to-tajikistan/>
- Alvarez, S. P., Briod, P., Ferrari, O., Rieder. U. (2015). Remittances: How reliable are the data? *Migration Policy Practice*, 5(2), 42-46. <https://imumi.org/documentos/Migration-Policy-Practice.pdf>
- Amuedo-Dorantes, C., & Pozo, S. (2004). Workers' Remittances and the Real Exchange Rate: A Paradox of Gifts. *World Development*, 32(8), 1407-1417. <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2004.02.004>
- Awdeh, A. (2014). *Remittances to Lebanon: Economic Impact and the Role of Banks*. UNESCWA. https://archive.unescwa.org/sites/www.unescwa.org/files/page_attachments/remittances_to_lebanon_economic_impact_and_the_role_of_banks.pdf
- Barša, P., Filipová, Z., Fraňková, E., Gyelník, T., Hodulák, V., Horký-Hlucháň, O., Johanisová, N., Knotková-Čapková, B., Krenčeyová, M., Kuřík, B., Profant, T., & Ryška, T. (2015). *Mimo Sever a Jih Rozumět globálním nerovnostem a rozmanitosti. Ústav mezinárodních vztahů*
- Bartenstein, B., & Khraiche, D. (2021). *Lebanon's Foreign Creditors Demand Urgent Debt Restructuring*. Bloomberg. <https://www.bloomberg.com/news/articles/2021-09-21/lebanon-s-foreign-creditors-demand-urgent-debt-restructuring#xj4y7vzkg>
- BASE. (2022). *Remittances for Recovery: Coping with the Aftermath of Tonga's Volcanic Eruption*. <https://energy-base.org/news/remittances-for-recovery-dealing-with-the-aftermath-of-tongas-volcanic-eruption/>
- Broža, M., Čermáková, D., Hrabcová, L., Jungwirth, T., Schroth, J., Siegl, E., Stojanov, R., Šalamounová, P., & Škvor, J. (2019). *Migrace, rozvoj a cíle udržitelného rozvoje (SDGs)*. IOM Mezinárodní organizace pro migraci Praha
- Central Asian Bureau for Analytical Reporting. (2020). *The amount of remittances in Tajikistan are decreasing, income of citizens are falling, and prices are rising*. <https://cabar.asia/en/the-amount-of-remittances-in-tajikistan-are-decreasing-income-of-citizens-are-falling-and-prices-are-rising>

- Carling, J. (2005). *Migrant remittances and development cooperation*. International Peace Research Institute.
https://www.files.ethz.ch/isn/38111/2005_01_12_migrant_remittances_and_development_cooperation.pdf
- Clarke, M. (2018). *Global South: what does it mean and why use the term?* University of Victoria.
<https://onlineacademiccommunity.uvic.ca/globalsouthpolitics/2018/08/08/global-south-what-does-it-mean-and-why-use-the-term/>
- Clemens, M. A., & McKenzie, D. (2014). *Why Don't Remittances Appear to Affect Growth?* Policy Research Working Papers 6856.
<https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/18352>
- Dados, N., & Connel, R. (2012). *The Global South*. DOI: 10.1177/1536504212436479
- Drbohlav, D., Stojanov, R., Strielkowski, W. (2011). Pracovní migrace a remitence: Současné trendy v době ekonomické krize. *Geografie*, 116(4), 375-400.
https://www.stojanov.org/soubor/stojanov-strielkowski-drbohlav_2011-prac_migrace-remitence.pdf
- Duncan, G. (2021). *Arab Youth Survey 2021: One in three hit by Covid-19 pandemic job losses*. MENA. <https://www.thenationalnews.com/mena/2021/10/12/arab-youth-survey-2021-pandemic-brings-job-losses-and-setbacks-for-women/>
- Ellis, F. (2003). *A Livelihoods Approach to Migration and Poverty Reduction*. Department for International Development.
https://www.researchgate.net/publication/228593669_A_Livelihoods_Approach_to_Migration_and_Poverty_Reduction
- Elzir, A. (2021). *What the mega-crises have done to Lebanese firms and workers*. World Bank Blogs. <https://blogs.worldbank.org/arabvoices/what-mega-crises-have-done-lebanese-firms-and-workers>
- Fayissa, B., & Nsiah, Ch. (2010). The Impact Of Remittances On Economic Growth And Development In Africa. *The American Economist*, 5(2), 92-103.
<https://www.jstor.org/stable/41429198>
- Fullenkamp, C., Chami, R., Jahjah, S. (2003). *Are Immigrant Remittance Flows a Source of Capital for Development ?* International Monetary Fund Working Paper 03/189. <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2003/wp03189.pdf>
- Gammeltoft, P. (2002). Remittances and Other Financial Flows to Developing Countries. *International Migration*, 40(5), 181-211. <https://doi.org/10.1111/1468-2435.00216>
- Gao, X., Kang, J. W., Kikkawa, A. (2021). Evaluating The Impact Of Remittances On Human Capital Investment In The Kyrgyz Republic. Asian Development Bank Economics Working Paper Series No. 637.
<https://www.adb.org/sites/default/files/publication/703726/ewp-637-remittances-human-capital-kyrgyz-republic.pdf>
- Ghosh, B. (2006). *Migrants' Remittances and Development: Myths, Rhetoric and Realities*. International Organization for Migration.
https://publications.iom.int/system/files/pdf/migrants_remittances.pdf

- Giuliano, P., & Ruiz-Arranz, M. (2009). Remittances, financial development, and growth. *Journal of Development Economics*, 90(1), 144-152. <https://doi.org/10.1016/j.jdeveco.2008.10.005>
- Gupta, S., Pattillo, C., Wagh, S. (2007). *Impact of Remittances on Poverty and Financial Development in Sub-Saharan Africa*. International Monetary Fund Working Paper 07/38. <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2007/wp0738.pdf>
- Hamadeh, N., Metreau, E., Van Rompaye, C. (2021). *New World Bank country classifications by income level: 2021-2022*. World Bank Blogs. <https://blogs.worldbank.org/opendata/new-world-bank-country-classifications-income-level-2021-2022>
- Harding, B. (2020). *2020 Investment Climate Statements: Samoa*. U.S. Department of State. <https://www.state.gov/reports/2020-investment-climate-statements/samoa/>
- Hollington, A., Salverda, T., Schwarz, T., Tappe, O. (2015). *Concepts of the Global South*. Global South Studies Center Cologne. https://kups.ub.uni-koeln.de/6399/1/voices012015_concepts_of_the_global_south.pdf
- Chand, S. S., Chen, H., Singh, B. (2020). Impact of COVID-19 on Remittance Inflows to Samoa. *Asian Economics Letters*, 1(3), 1-5. <https://doi.org/10.46557/001c.17894>
- Choong, Ch., Jayaraman, T. K., Kumar, R. R. (2010). CASE STUDY: Role of remittances in Tongan economy. *Migration Letters*, 7(2), 224-230. DOI: 10.33182/ml.v7i2.195
- ILO Subregional Office for Eastern Europe and Central Asia. (2010). *Migrant Remittances to Tajikistan: The Potential For Savings, Economic Investment and Existing Financial Products to Attract Remittances*. International Labour Organization. https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---europe/---ro-geneva/---sro-moscow/documents/publication/wcms_308938.pdf
- International Finance Corporation. (2018). *For Tongans, a Secure Way to Send Money Home is Priceless*. https://www.ifc.org/wps/wcm/connect/news_ext_content/ifc_external_corporate_site/news+and+events/news/impact-stories/tonga-remittances
- International Finance Corporation. (2020). *A New Financial Lifeline for Tongans*. https://www.ifc.org/wps/wcm/connect/news_ext_content/ifc_external_corporate_site/news+and+events/news/impact-stories/tonga-remittances-2020
- International Fund for Agricultural Development. (2018). *RemitSCOPE - Remittance markets and opportunities Asia and the Pacific*. <https://www.ifad.org/en/web/knowledge/-/publication/remitscope-remittance-markets-and-opportunities-asia-and-the-pacific>
- International Monetary Fund. (2009a). *Balance of Payments and International Investment Position Manual*. <https://www.imf.org/external/pubs/ft/bop/2007/pdf/bpm6.pdf>
- International Monetary Fund. (2009b). *Background and Purpose of the International Transactions in Remittances: Guide for Compilers and Users*. <https://www.imf.org/external/np/sta/bop/2008/rcg/pdf/ch1.pdf>

- International Monetary Fund. (2022). *Country Composition of World Economic Outlook*. <https://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2022/01/weodata/groups.htm>
- IOM Regional Office for Asia and the Pacific. (2021). Remittance Inflow Trends Snapshots. https://www.iom.int/sites/g/files/tmzbd1486/files/remittance_inflow_trends_snapshot_w eb-compressed.pdf
- Ismail, H. F., & Kamiar, M. S. (1991). Family Ties and Economic stability Concerns of Migrant Labour Families in Jordan. *International Migration*, 29(4), 561-572. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2435.1991.tb01040.x>
- Jenish, N., Muktarbek Kyzy, A., Seyitov, T. (2016). *Remittances and Expenditure Patterns of Households in the Kyrgyz Republic*. Working Paper No. 2. Economic Research Center of the National Bank of the Kyrgyz Republic. <https://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2733425>
- Kasparian, Ch. (2009). *L'emigration des jeunes libanais et leurs projets d'avenir Vol. 2*. Presses de l'Université Saint Joseph.
- Khafagy, F. (1984). Women and Labor Migration: One Village in Egypt. *MERIP Reports*, 124, 17–21. <https://doi.org/10.2307/3011613>
- KNOMAD. (2022a). *Migration Data*. Dostupné 21. 12. 2022 z <https://www.knomad.org/data/migration/emigration>
- KNOMAD. (2022b). *Remittances Data*. Dostupné 11. 11. 2022 z <https://www.knomad.org/data/remittances>
- KNOMAD. (2022c). *Thematic Working Groups: Remittances and Diaspora Resources*. <https://www.knomad.org/thematic-working-groups>
- Lee, H. (2006). 'Tonga Only Wants Our Money': The children of Tongan migrants. In S. Firth (Ed.), *Globalisation and Governance in the Pacific Islands: State, Society and Governance in Melanesia* (s. 121–136). ANU Press. <http://www.jstor.org/stable/j.ctt2jbj6w.11>
- Lin, H. H. (2011). *Determinants of Remittances Evidence from Tonga*. International Monetary Fund Working Paper 11/18. <https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2016/12/31/Determinants-of-Remittances-Evidence-From-tonga-24596>
- Miholjic, N. (2021). *COVID-19 and Migration Uncertainty in Kyrgyzstan: To Leave or Stay and Earn?* AGRUMIG Policy Brief Series (No. 4). https://osce-academy.net/upload/file/AGRUMIG_PB_2.pdf
- Murakami, E., Shimizutani, S., Yamada, E. (2022). Remittances, Household Welfare, and the COVID-19 Pandemic in Tajikistan. *Asian Development Review*, 39(2), 147-174. DOI: 10.1142/S0116110522500159
- Müller, U., Ramalho, L., Walraf, R. (2019). *South-South cooperation: Cooperation of the future*. D+C. <https://www.dandc.eu/en/article/south-south-and-triangular-cooperation-are-important-achieving-sdgs>
- Naghavi, N., Scharwatt, C. (2018). *Mobile money: Competing with informal channels to accelerate the digitisation of remittances*. GSM Association. Dostupné z: <https://www.gsma.com/mobilefordevelopment/wp->

content/uploads/2018/05/Mobile_Money_Competing_with_informal_channels_to_accelerate_the_digitisation_of_remittances.pdf

Nicola, V. D. (2017). *The Global South: An Emergent Epistemology*. Academia. https://www.academia.edu/36591955/The_Global_South_The_Global_South_An_Emergent_Epistemology

Novosák, J., Stojanov, R. (2008). Migrace místo pomoci, remittance a cirkulace mozků jako nástroje rozvoje. *Mezinárodní vztahy*, 43(1), 38-77. https://www.stojanov.org/soubor/MV-Migrace_a_rozvoj.pdf

Organisation for Economic Co-operation and Development. (2023). *Aid (ODA) disbursements to countries and regions*. Dostupné 4. 4. 2023 z <https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=TABLE2A>

Our World in Data. (2022). Income Inequality. Dostupné 5. 4. 2023 z <https://ourworldindata.org/income-inequality>

Pepper, F. (2016). *An end to Samoa's reliance on remittances?* ABC. <https://www.abc.net.au/radionational/programs/themoney/an-end-to-samoas-reliance-on-remittances/7516308>

Porteret, A. (2022). *European Union Global Diaspora Facility: Diaspora engagement mapping Samoa*. https://diasporaforddevelopment.eu/wp-content/uploads/2020/11/CF_Samoa-v.7.pdf

Pradhan, G., Upadhyay, M., Upadhyaya, K. (2008). Remittances an economic growth in developing countries. *The European Journal of Development Research*, 20(3), 497-506. DOI: 10.1080/09578810802246285

Ratha, D., & Shaw, W. (2007). South-South Migration and Remittances. DOI: 10.1596/978-0-8213-7072-8

Ratha, D. (2003). Workers' Remittances: An Important and Stable Source of External Development Finance. *Global Development Finance*, 2003. 157-175. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3201568

Ratha, D. (2019). *Remittances: Funds For The Folks Back Home*. International Monetary Fund. <https://www.imf.org/en/Publications/fandd/issues/Series/Back-to-Basics/Remittances>

Ratha, D. (2021). *Remittances during the COVID-19 Crisis: Resilient and no longer small change*. World Bank Blogs. <https://blogs.worldbank.org/peoplemove/remittances-during-covid-19-crisis-resilient-and-no-longer-small-change>

Remittances Prices Worldwide. (2015). *Country Corridors*. <https://remittanceprices.worldbank.org/countrycorridors>

Remittances Prices Worldwide. (2022). *Find and Compare Prices*. <https://remittanceprices.worldbank.org/>

Skeldon, R. (2005, 2. února). *Migration and the Millenium Development Goals*. International Dialogue on Migration: Intersessional Workshop, Ženeva, Švýcarsko.

Taufatofua, P. (2011). *Migration, Remittance and Development Tonga*. Food And Agriculture Organization Of The United Nations. <https://www.fao.org/3/an477e/an477e.pdf>

- Taylor, E. (1984). Egyptian Migration and Peasant Wives. *MERIP Reports*, 124, 3–10. <https://doi.org/10.2307/3011611>
- The Global Migration Group. (2017). *Handbook for Improving the Production and Use of Migration Data for Development*. Dostupné z: <https://www.knomad.org/sites/default/files/2017-11/Handbook%20for%20Improving%20the%20Production%20and%20Use%20of%20Migration%20Data%20for%20Development.pdf>
- The Group of 77 at the United Nations. (n.d.). *About the Group of 77*. Dostupné 1. 3. 2023 z <https://www.g77.org/doc/>
- The Libanon Crisis Analytics Team. (2022). *Thematic Report: Understanding remittances as a coping strategy amidst Lebanon's crises: Opportunities and challenges for aid actors*. Mercy Corps Lebanon. <https://mercycorps.org.lb/wp-content/uploads/2022/11/Understanding-remittances-as-a-coping-strategy-amidst-Lebanons-crises-opportunities-and-challenges-for-aid-actors-1.pdf>
- The World Bank. (2006). *Global Economic Prospects: Economic Implications of Remittances and Migration*. The International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank. DOI: 10.1596/978-0-8213-6344-7
- Timour, A. (2020). *With jobs scarce, Lebanon's labour minister pushes low-wage work*. Al Jazeera. <https://www.aljazeera.com/economy/2020/1/30/with-jobs-scarce-lebanons-labour-minister-pushes-low-wage-work>
- Tomlinson, B. R. (2003). What was the Third World? *Journal of Contemporary History*, 38(2), 307-321. <https://doi.org/10.1177/0022009403038002135>
- Toufaily, J. M. (2019). Impact Of Remittance On Lebanon Economic Growth. *International Journal of Economics, Commerce and Management*, 7(3), 244-255. <https://ijecm.co.uk/wp-content/uploads/2019/03/7317.pdf>
- United Nations Conference on Trade and Development. (2022). *Global foreign direct investment flows over the last 30 years*. Dostupné 1. 4. 2023 z <https://unctad.org/data-visualization/global-foreign-direct-investment-flows-over-last-30-years>
- United Nations Conference on Trade and Development. (2023). *Tajikistan: Unlocking investment for sustainable development*. <https://unctad.org/news/tajikistan-unlocking-investment-sustainable-development>
- Van Doorn, J. (2002). Migration, remittances and development. *Labour Education*, 2002/4(129). 48-53. https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_dialogue/---actrav/documents/publication/wcms_111462.pdf
- Western Union. (2023). *Send money, pay bills and more at Western Union agent locations*. <https://www.westernunion.com/us/en/locations.html>

Seznam tabulek

Tab. 1: Průměrné transakční náklady remitencí v hodnotě 200 USD v letech 2017 a 2021 (%)	32
--	----

Seznam obrázků

Obr. 1: Ukázka dat dostupných na stránkách KNOMAD	13
Obr. 2: Státy globálního Jihu	19
Obr. 3: Objem remitencí ve světě v období 2000-2021 (mld. USD).....	20
Obr. 4: Státy globálního Jihu s největším příjmem remitencí v roce 2021 (mld. USD). 21	
Obr. 5: Největší odesilatelé remitencí v roce 2021 (mld. USD).....	22
Obr. 6: Příliv FDI, remitencí a ODA do států globálního Jihu v roce 2021 (mld. USD)23	
Obr. 7: Podíl remitencí na GDP v roce 2021 ve státech globálního Jihu	24
Obr. 8: Remitence na 100 000 obyvatel směřující do států globálního Jihu v roce 2021	25
Obr. 9: Dopady zvýšení přílivu remitencí o 1 procento na ekonomický růst a chudobu 45	
Obr. 10: Pět států s nejvyšším podílem remitencí na GDP (%).....	47
Obr. 11: Podíl remitencí na GDP Libanonu v letech 2017-2021 (%).....	48
Obr. 12: Příliv remitencí a FDI do Libanonu v období 2017-2021 (mil. USD)	48
Obr. 13: Podíl remitencí na GDP Tongy v letech 2017-2021 (%)	51
Obr. 14: Příliv remitencí a FDI na Tongu v období 2017-2021 (mil. USD)	51
Obr. 15: Podíl remitencí na GDP Tádžikistánu v letech 2017-2021 (%)	54
Obr. 16: Příliv remitencí a FDI do Tádžikistánu v období 2017-2021 (mil. USD).....	54
Obr. 17: Podíl remitencí na GDP Kyrgyzstánu v letech 2017-2021 (%)	57
Obr. 18: Příliv remitencí a FDI do Kyrgyzstánu v období 2017-2021 (mil. USD).....	57
Obr. 19: Podíl remitencí na GDP Samoy v letech 2017-2021 (%).....	60
Obr. 20: Příliv remitencí a FDI na Samou v období 2017-2021 (mil. USD).....	60

Seznam použitých zkratk

CABAR	Central Asian Bureau for Analytical Report; Středoasijský úřad pro analytické zpravodajství
FDI	Foreign Direct Investment; přímé zahraniční investice
FFR	Financing Facility for Remittances; Nástroj pro financování převodu peněz
GDP	Gross Domestic Product; hrubý domácí produkt
GMG	The Global Migration Group; Globální migrační skupina
GNP	Gross National Product; hrubý národní produkt
HDI	Human Development Index; index lidského rozvoje
IFAD	International Fund for Agricultural Development; Mezinárodní fond pro zemědělský rozvoj
IFC	International Finance Corporation; Mezinárodní finanční korporace
ILO	International Labour Organization; Mezinárodní organizace práce
IMF	International Money Fund; Mezinárodní měnový fond
IOM	International Organization for Migration; Mezinárodní organizace pro migraci
IVTS	Informal Value Transfer Systems; neformální systémy pro převod peněz
LCAT	The Libanon Crisis Analytics Team; libanonský krizový analytický tým
MTO	Money Transfer Operators; zprostředkovatelé peněžních převodů
ODA	Official development assistance; Rozvojová spolupráce
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development; Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
RPW	Remittances Prices Worldwide; ceny převodů po celém světě
UAE	United Arab Emirates; Spojené arabské emiráty
UNCTAD	United Nations Conference on Trade and Development; Konference Organizace spojených národů o obchodu a rozvoji
USA	United States of America; Spojené státy americké

USAID United States Agency for International Development; Agentura Spojených států amerických pro mezinárodní rozvoj

USD United States dollar; Americký dolar

WB The World Bank; Světová banka

Abstrakt

Brož, M. (2023). *Remitence jako nástroj ekonomického a společenského rozvoje u států globálního Jihu* [Bakalářská práce, Západočeská univerzita v Plzni].

Klíčová slova: remitence, státy globálního Jihu, transfery, ekonomický růst, chudoba

Vypracovaná práce se věnuje remitencím, jde především o finanční, ale i jiné prostředky zasílané migranty ze země zaměstnání zpět do země původu. Jejich ekonomický a rozvojový význam v posledních letech rapidně roste, v důsledku toho, že jenom od roku 2000 se jejich objem téměř ze šestinásobil. Důležité jsou hlavně pro státy globálního Jihu, proto jsou zde analyzovány jejich ekonomické a sociální dopady v těchto státech. Zejména se jedná o ekonomický růst a redukci chudoby. Podrobněji jsou dopady analyzovány v pěti státech, v nichž se v roce 2021 remitence nejvíce podílely na GDP.

Abstract

Brož, M. (2023). *Remittances as an instrument of economic and social development in the states of the Global South* [Bachelor Thesis, University of West Bohemia].

Key words: remittances, states of the Global South, transfers, economic growth, poverty

The thesis focuses on remittances, which are mainly financial, but also other means sent by migrants from the country of employment back to the country of origin. Their economic and developmental importance has been growing rapidly in recent years, with their volume increasing almost sixfold since 2000. They are particularly important for the countries of the Global South. Economic and social impacts in these countries are analysed here, in particular, economic growth and poverty reduction. The impacts are analysed in more detail in the five countries where remittances accounted for the largest share of GDP in 2021.